

BIR BO'LSAK — YAGONA XALQMIZ, BIRLASHSAK — VATANMIZ!

www.mv-vatanparvar.uz

VATANPARVAR

MILLIY ARMIYAMIZ YANGI O'ZBEKISTONNING MUSTAHKAM QALQONIDIR!

● Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqa boshlagan ● 6-sentabr, №36 (3098)

VATANIM — BORIM DEB QASAMYOD QILDIM!

IJTIMOIIY-SIYOSIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

BIZ
HAQIMIZDA

@ vatanparvar-bt@umail.uz

t.me/mv_vatanparvar_uz

t.me/mudofaavazirligi

facebook.com/mudofaavazirligi

instagram.com/mudofaavazirligi

youtube.com/c/uzarmiya

Saylovlar demokratik jamiyatlardagi siyosiy jarayonlarning ajralmas qismi sanaladi va kishilarga vakillik organlariga saylanish imkonini beradi. Ayni saylov davrida fuqarolar siyosiy jarayonlarning faol ishtirokchisiga aylanadi. Bunda saylovchi o'z tanlovi naqadar ahamiyatli ekanini, oliy davlat idoralari tarkibiga ta'sir ko'rsata olishini his etadi.

SAYLOV JARAYONI VA UNING BOSQICHLARI

Davlat organlariga saylovlardan avval va saylov vaqtida tashkil qilinadigan turli tadbirlar bir so'z bilan "saylov jarayoni" deb ataladi. Saylov jarayoni mamlakatda saylovlar bilan bog'liq ravishda kechayotgan siyosiy jarayonlarni qamrab oladi. Saylovlar turli shaxslar va guruhlar o'z ehtiyojini hokimiyat orqali qondirish imkoniyatini beradi.

Saylov jarayonida siyosiy texnologiyalarni qo'llash mamlakatdagi saylov tizimiga, bu jarayonni tartibga soladigan qonunlar va jamiyatlardagi an'analarga bog'liq bo'ladi. Nomzodlarga qo'yiladigan talablar, saylovlarni tashkil etishga javobgar organlar faoliyatining asosiy yo'nalishlari, saylovchilar va saylov birlashmalarining maqomi, saylovoldi tashviqoti qoidalari, ovoz berish tartibi va shikoyat qilish usullari huquqiy me'yorlarda o'z aksini topadi.

Har qanday demokratik yo'ldan rivojlanayotgan davlat singari O'zbekiston Respublikasi saylov qonunchiligida belgilab qo'yilganidek, saylov jarayoni bir-birini to'ldirib boruvchi va ayni vaqtda ketma-ket keluvchi bir qancha bosqichlardan iborat madaniyatdir. Saylov jarayonining bosqichlari bu saylovlarni tashkil etish va o'tkazishning belgilangan davrlaridir. Ular doirasida qonunlarda ko'zda tutilgan saylov bosqichlari, shuningdek saylovchilar va saylov jarayonining boshqa ishtirokchilariga oid huquqlarning amalga oshirilishini ta'minlovchi saylov harakatlari amalga oshiriladi.

SAYLOV JARAYONI saylovlarni tayinlash (*saylov kampaniyasi boshlanganini e'lon qilish*); saylov okruglarini, saylov uchastkalarini tuzish; saylov komissiyalarini tuzish; nomzodlarni ko'rsatish va ularni ro'yxatga olish; saylovoldi tashviqoti; saylovchilarning ro'yxatlarini tuzish; ovoz berish va saylov natijalarini aniqlash; saylov yakunlarini e'lon qilish va deputatlarni ro'yxatga olish kabi bosqichlardan tashkil topadi.

Bundan tashqari, qonunda ko'zda tutilgan holatlarda takroriy ovoz berish; takroriy saylovlar o'tkazish; bo'shab qolgan o'rinlarga saylov o'tkazish; navbatdan tashqari yangi saylovlarni o'tkazish yordamchi (*fakultativ*) bosqichlar hisoblanadi.

Saylov jarayoni bosqichlarining funksional vazifalari xilma-xil saylov harakatlari va jarayonlarni amalga oshirishda vaqt jihatdan bosqichma-bosqichlikni va mantiqiy ketma-ketlikni ta'minlashdan iborat. Bu holat saylovlarni o'tkazish va nomzodlarning saylanishidagi legitimlikni ta'minlaydi.

Saylov jarayoni tashkil etilishining bir qator tarkibiy qismlari xizmat ko'rsatuvchi va yordamchi xarakterga ega. Masalan, saylovlarni o'z vaqtida va tegishli miqdorda moliyalashtirmasdan turib, ularni o'tkazib bo'lmaydi. Bunday sharoitlarda saylov jarayonini tashkillashtirishning bu kabi asosiy texnologik elementlari u yoki bu hajmda saylov jarayonining tegishli bosqichlarini yakunlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi deputatlari saylovini o'tkazish uchun 75 ta hududiy bir mandatli saylov okrugi tuziladi. Qonunchilik palatasi deputatligiga siyosiy partiyalar tomonidan ko'rsatilgan nomzodlar ro'yxati asosida Qonunchilik palatasiga saylov o'tkazish uchun O'zbekistonning butun hududi yagona saylov okrugi hisoblanadi. Har bir saylov okrugidan bittadan deputat saylanadi.

Qonunchilik palatasiga deputatlar saylov bo'yicha saylov okruglari Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, xalq deputatlari viloyatlar va Toshkent shahri kengashlarining taqdimnomasiga binoan, Markaziy saylov komissiyasi tomonidan tuziladi.

Qonunchilik palatasiga deputatlar saylovni o'tkazuvchi saylov okruglarining chegaralari Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri ma'muriy-hududiy tuzilishini hisobga olgan holda, qoida tariqasida, butun hudud bo'ylab saylovchilar soni teng bo'lgan holda belgilanadi. Mahalliy Kengashlarga saylov o'tkazish uchun saylov okruglari tuziladi.

Saylov okruglarining chegaralari, saylovchilar soni va okrug saylov komissiyalarining joylashgan joyi ko'rsatilgan holda ro'yxatlari tegishli saylov komissiyasi tomonidan saylovga kamida 75 kun qolganda e'lon qilinadi.

Senat a'zolari saylovi Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi va mahalliy Kengashlar deputatlari saylovidan keyin 1 oydan kechiktirmay o'tkaziladi. Ovoz berish natijalariga ko'ra, boshqa nomzodlarga nisbatan ko'proq ovoz olgan Senat a'zolariga nomzodlar, agar ular uchun qo'shma majlisda hozir bo'lgan mahalliy Kengashlar deputatlarining 50 foizdan ortig'i ovoz bergan bo'lsa, saylangan deb hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 128-moddasiga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, viloyatlar, tumanlar, shaharlar davlat hokimiyati vakillik organlariga saylov ularning konstitutsiyaviy vakolat muddati tugaydigan yilda – oktabr oyining uchinchi o'n kunligining birinchi yakshanbasida o'tkaziladi.

2024-yil 27-oktabr kuni O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 128-moddasiga va O'zbekiston Respublikasi Saylov kodeksining 14-, 36-moddalariga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi, Xalq deputatlari viloyatlar va Toshkent shahri kengashlari, Xalq deputatlari tuman va shahar kengashlariga saylovlar bo'lib o'tadi.

Joriy yilda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi deputatlari saylovi aralash saylov tizimi asosida o'tkaziladi. Bunda Qonunchilik palatasi deputatlarining yarmi

hozirgi tartib bo'yicha saylansa, qolgan yarmi siyosiy partiyalarning ro'yxatlari asosida saylanadi. Ya'ni fuqarolar 75 ta o'rin bo'yicha aniq bir nomzodni saylasa, qolgan 75 tasi bo'yicha siyosiy partiyaga ovoz beradi. Qonunchilik palatasi deputatlari saylovini o'tkazish uchun 75 ta hududiy bir mandatli saylov okrugi tuziladi.

Partiya ro'yxati Markaziy saylov komissiyasi tomonidan ro'yxatga olinganidan keyin ushbu ro'yxatga kiritilganlar deputatlikka nomzod maqomini oladi va ularga guvohnoma beriladi. Deputatlikka nomzodlarni tanlash tartibi siyosiy partiyalar tomonidan belgilanadi.

Ayollarning soni bir mandatli saylov okruglari bo'yicha, shuningdek partiya ro'yxati asosida siyosiy partiyadan ko'rsatilgan deputatlikka nomzodlar sonining kamida 40 foizini tashkil etishi kerak. Bunda partiya ro'yxatidagi ketma-ketlikda kamida har 5 nafar nomzodning ikki nafari ayol kishi bo'lishi lozim.

Shuningdek, yagona saylov okrugi bo'yicha saylanadigan Qonunchilik palatasining deputatlik o'rinlari ushbu saylovda ishtirok etgan saylovchilar ovozlarining 7 va undan ko'proq foizini to'plagan siyosiy partiyalar o'rtasida taqsimlanadi. Agar saylovda ishtirok etgan saylovchilar ovozlarining 7 va undan ko'proq foizini faqat bitta siyosiy partiya to'plagan bo'lsa, unda deputatlik o'rinlari saylovda saylovchilarning eng ko'p ovozini to'plagan ikkinchi siyosiy partiyaga ham taqsimlanadi.

Markaziy saylov komissiyasi Oliy Majlis palatalari tomonidan 9 nafar a'zodan iborat tarkibda tuziladi va doimiy asosda faoliyat yuritadi. Markaziy saylov komissiyasining 1 nafar a'zosi Qoraqalpog'iston Respublikasi vakili bo'lishi belgilangan.

Yagona saylov okrugi bo'yicha saylanadigan Qonunchilik palatasining deputatlik o'rinlari ushbu saylovda ishtirok etgan saylovchilar ovozlarining yetti va undan ko'proq foizini to'plagan siyosiy partiyalar o'rtasida taqsimlanadi. Agar saylovda ishtirok etgan saylovchilar ovozlarining yetti va undan ko'proq foizini faqat bitta siyosiy partiya to'plagan bo'lsa, unda deputatlik o'rinlari saylovchilarning eng ko'p ovozini to'plagan ikkinchi siyosiy partiyaga ham taqsimlanadi.

Partiya ro'yxati bo'yicha saylangan deputatlar o'rtasida deputatlik mandatlarini taqsimlash Markaziy saylov komissiyasi tomonidan ro'yxatga olingan partiya ro'yxatiga kiritilgan deputatlikka nomzodlar ketma-ketligiga muvofiq amalga oshiriladi.

"O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining Reglamenti to'g'risida"gi qonunga kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalarga asosan, Qonunchilik palatasining kamida 5 nafar deputati fraksiya tuzish huquqiga ega.

Mayor Abduqodir OTABOYEV, Qurolli Kuchlar akademiyasi katta o'qituvchisi, s.f.f.d., dotsent

OLIMPIADA

CHEMPIONLARI SHARAFLANDI

Mudofaa vazirligi markaziy apparatida O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining 33 yilligi munosabati bilan "Bir bo'lsak – yagona xalqimiz, birlashsak – Vatanimiz" shiori ostida tadbir bo'lib o'tdi. Unda Mudofaa vazirligi rahbariyati, davlat tashkilotlari mas'ul vakillari, harbiy xizmatchilar va faxriylar, Qurolli Kuchlar xizmatchilari hamda harbiy sportchilar ishtirok etdi.

Tantanada mudofaa vaziri general-leytenant Bahodir Qurbonov barchani eng ulug' va eng aziz bayram bilan qutlar ekan, o'tgan o'ttiz uch yil davomida yurtimizda amalga oshirilgan islohotlar haqida atroflicha fikr yuritdi. Bu jarayonda mudofaa qurilishi sohasida amalga oshirilgan o'zgarishlar, yangilanishlarga to'xtaldi, islohotlar natijasida armiyaning jangovar salohiyati yuksalganini harbiy xizmatchilarimizning xalqaro musobaqalarda qo'lga kiritayotgan ulkan yutuqlari misolida so'zladi. Harbiy sportchilarimizning "Parij – 2024" yozgi Olimpiada o'yinlarida ko'rsatgan jasorat va matonatini e'tirof etdi.

Shundan so'ng mudofaa vazirining tegishli buyrug'iga muvofiq, Olimpiada o'yinlarida 2 ta oltin va 1 ta kumush medalni band etib, O'zbekiston Respublikasi hamda Qurolli Kuchlar nufuzini xalqaro darajada yanada oshirgan harbiy sportchilar munosib taqdirlandi.

Xususan, -52 kg vazn toifasida dzyudo bo'yicha ayollar o'rtasida O'zbekiston Respublikasi tarixida ilk oltin medal sohibasi bo'lgan Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi sportchisi leytenant Diyora Keldiyorovaga muddatidan oldin navbatdagi "katta leytenant" harbiy unvoni va "To'maris" ko'krak nishoni topshirildi.

-68 kg vazn toifasida taekvondo bo'yicha O'zbekiston tarixida ilk bor ikki karra Olimpiada oltin medali sohibi, Mudofaa

vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi sportchisi kichik serjant Ulug'bek Rashitov "leytenant" harbiy unvonini qabul qilib oldi.

Taekvondo bo'yicha ayollar o'rtasida ilk kumush medal sohibasi, Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi sport bo'limi sportchisi kichik serjant Svetlana Osipovaga ham boshlang'ich ofitserlik "leytenant" harbiy unvoni va "To'maris" ko'krak nishoni topshirildi.

-57 kg vazn toifasida boks bo'yicha ayollar o'rtasida o'tkazilgan musobaqalarda jasorat ko'rsatgan Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi sport bo'limi sportchisi oddiy askar Sitara Turdibekova ham "To'maris" ko'krak nishoni bilan taqdirlandi.

"Parij – 2024" yozgi Olimpiya o'yinlariga tayyorgarlik ko'rishdagi faolligi hamda hamkorligi uchun Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi o'qituvchi Xan Pavel Afanasyevichga ikki xonali uy kaliti topshirilgani yana bir o'ziga xos quvonchli voqea bo'ldi.

Shuningdek, O'zbekiston boks federatsiyasi bosh murabbiyi To'lqin Qilichev, boks bo'yicha ayollar bosh murabbiyi Elshod Rasulov, Oliy sport

natijalarini rivojlantirish markazi o'qituvchisi Akmal Hasanov mudofaa vazirining "Malakali ustoz" ko'krak nishoniga munosib ko'rildi.

– Tantanada harbiy sportchilar haqida aytilgan iliq fikrlar, ko'rsatilgan hurmat va ehtiromdan boshim ko'kka yetdi, – deydi katta leytenant Diyora Keldiyorova. – Ayniqsa, mudofaa vaziridan muddatidan oldin "katta leytenant" unvonini qabul qilib olganimda quvonchim ikki karra ortdi. Bugungi hayajonimni ta'riflashga tilim ojiz. Qalbimda harbiy sportchi ekanligimdan faxrlanish hissi jo'sh uryapti. Bu rag'bat, bu e'tirof, yana yurtdoshlarimning, yaqinlarimning mehr-muhabbati menga yangi-yangi zafarlarni quchishda ilhom beryapti. Buning uchun barcha-barchadan cheksiz minnatdorman.

Tadbirda mamlakatimizning mudofaa qudratini mustahkamlashga salmoqli hissa qo'shgan, yuqori professional mahorati, harbiy-vatanparvarlik burchiga sadoqatini namoyon etayotgan harbiy xizmatchi va Qurolli Kuchlar xizmatchilari hamda faxriylar ham munosib rag'batlantirildi.

**Podpolkovnik
Gulnora HOJIMURODOVA**

ER YIGITLAR VA'DASI

Erta tongdan Qurolli Kuchlar akademiyasi o'zgacha ko'rinishga kirdi: alvon gullar, turli rangli tasmalar, yo'laklarda bayramona libosda qad rostlagan yuqori bosqich kursantlari...

Bu hozirliklarning bari Qurolli Kuchlar akademiyasining birinchi bosqichiga qabul qilingan kursantlarning "Vatanga qasamyod" tantanali tadbirini yuqori kayfiyatda o'tkazish uchun tayyorlangan.

Vatanga qasamyod yurtimiz tinchligi va osoyishtaligini himoya qilishdek muqaddas burchni

ado etishga bel bog'lagan har bir yigitning tantanali va'dasi sanaladi. Shuningdek, bu qasamyod Vatan himoyasi yo'lidagi mas'uliyatli va sharaflı vazifani o'zida mujassam etgan huquqiy hujjat bo'lib, Qurolli Kuchlar safiga kirgan yosh harbiy xizmatchining hayotidagi unutilmas kundir.

Respublikamizning turli viloyatlaridan kelgan ota-onalar, bobo va momolar, aka-uka-yu opa-singillar o'z yaqinlari – kursantlar hayotidagi takrorlanmas hodisaning guvohiga aylanish uchun jam bo'lishdi.

Tantanali tadbirda mudofaa vaziri o'rinbosari general-mayor

Hamdam Qarshiyev, akademiya shaxsiy tarkibi, davlat va jamoat tashkilotlari vakillari, ommaviy axborot vositalari xodimlari ishtirok etdi.

So'zga chiqqanlar Vatan himoyasidek muqaddas ishga bel bog'layotgan yosh kursantlarga omad va muvaffaqiyatli hayot yo'li, askarlik sharaflini tilashdi.

Ism-familiyasini eshitgan kursantlar navbatma-navbat zo'r ishtiyoq bilan yigitlik qasamini ichdi. Bunga guvoh bo'lib turgan qavm-u qarindosh, do'st-u birodarlar ko'zida esa havas, sevinch yoshlari qalqdi.

Tantanali tadbir Vatanni madh etuvchi kuy-qo'shiqlar, ko'rgazmali chiqishlar bilan yakun topdi.

I. QO'CHQOROV

VATAN BAYROG'INI O'PGAN O'G'LONLAR

Mudofaa vazirligi Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va aloqa harbiy institutida ham "Vatanga qasamyod" tantanalari yuqori saviyada o'tkazildi.

Unda mudofaa vazirining o'rinbosari polkovnik Alisher Norboyev, aloqa harbiy instituti rahbariyati, O'zbekiston Jurnalistlar uyushmasi raisi v.b. Xolmurod Salimov va qator mas'ullar, jamoatchilik faollari ishtirok etib, bilim yurtida harbiy xizmatchilar uchun yaratilayotgan sharoitlar, ularning ijtimoiy himoyasi yo'lidagi islohotlar haqida gapirar ekan, barchaning

o'qish va keyingi xizmatlariga muvaffaqiyatlar tiladi.

Darvoqe, marosimda so'z olganlar O'zbekiston armiyasida Vatanga qasamyod tarixiy an'analar negizida shakllantirilgani, bu har bir o'g'lon yuragini larzaga solish bilan birga o'z ahdidan qaytmas vatanparvarlarni shakllantirishda muhim vosita ekanini ta'kidlab o'tishdi.

Kursantlar davlatimizning muqaddas ramzi bo'lgan bayroq

qarshisida buyuk ota-bobolarimizga munosib izdosh bo'lishga, xizmat vazifalarini halol va vijdonan bajarishga, xalq manfaatlarini har narsadan ustun qo'yishga, el-yurt ishonchini oqlash uchun doimo hozir bo'lishga tantanali ravishda ont ichdi.

Mustaqilligimizning qutlug' 33 yilligi qo'shaloq bayramlarga ulanayotgan shunday bir pallada aloqa harbiy institutining bir

guruh ustozlariga navbatdagi ilmiy darajalar ham topshirildi.

"Impuls" jamoasining shijoatga to'la xonishlari, shaxsiy tarkibning qo'ljangi chiqishlari barchaning yuragida jangovar tuyg'ularni uyg'otgan bo'lsa, ota-onalarning farzandlaridan tuygan iftixor va quvonchlari qalblarni to'liqlantirib yubordi.

Kapitan Bobur ELMURODOV,
"Vatanparvar"

BO‘LAJAK HARBIY SHIFOKORLAR ONTI

Qurolli Kuchlar Harbiy tibbiyot akademiyasida mazkur oliy harbiy ta'lim muassasalariga yangi qabul qilingan kursantlar Vatanga qasamyod qabul qildi.

Muallif suratga olgan

Tantanali tadbirida mudofaa vazirining o‘rinbosari polkovnik Qodir Tursunov, Mudofaa vazirligi huzuridagi Jamoatchilik kengashi a‘zolari, harbiy xizmatchilar va ota-onalar ishtirok etdi. So‘zga chiqqanlar kursantlarni ona Vatanni himoya qilish kabi sharaflilik kasbni egallash yo‘lidagi ilk qadamlari bilan qutladi.

Aslida ham Vatanga qasamyod – er yigitlarning o‘z

Vatani va xalqiga bo‘lgan mehr-u muhabbati, sadoqati ifodasidir. Boy tariximizda har bir o‘g‘lon uchun yurt himoyasi, millat g‘ururi, Vatani sha‘nini himoya qilish muqaddas burch ekani ulug‘ sarkarda Amir Temur va Jaloliddin Manguberdi kabi buyuk ajdodlarimizning jasoratlarida namoyon bo‘ladi.

Kursantlar davlatimizning muqaddas ramzi bo‘lgan bayroqni

o‘pib, Vatani oldidagi burchini halol bajarishga bel bog‘lab, O‘zbekiston xalqiga va Prezidentiga bir umr sodiq bo‘lishga, el-yurtning yuksak ishonchini oqlashga tantanali ravishda ont ichdi.

Zero ularning pirovard maqsadi ham ona zaminimizda yashab o‘tgan buyuk mutafakkir olim Abu Ali ibn Sino ilmi, sarkarda va qo‘mondonlarimiz jasorati bilan g‘ururlanish hamda o‘z o‘rnida

ularga munosib voris bo‘lishdir. Marosimga yig‘ilganlar ham kursantlar mazkur oliy harbiy ta'lim muassasasida harbiy va tibbiy bilimlarni puxta egallab, kelajakda Qurolli Kuchlarimiz jangovar salohiyati va milliy armiyamiz nufuzini yanada oshirishga munosib hissa qo‘shishlariga ishonch bildirdi.

A. O‘KTAMQULOV

TINCHLIGIMIZGA AHD-U PAYMON

Oriyatni, g‘urur va sadoqatni hamma narsadan ustun qo‘yadigan xalqimiz uchun Vatanga qasamyod – bu shunchaki rasmiy tadbir emas. Bu buyuk ajdodlarimiz pok ruhiga hurmat keltirish, el-yurt oldidagi ahd-u paymon marosimidir.

Mustaqilligimizning 33 yillik bayrami arafasida yurtimizda mavjud oliy harbiy ta'lim muassasalariga o‘qishga kirgan yigitlarning tinchligimizga monand ahd-u paymoni baland ovozlarda jarangladi. Yuqori martabali ofitserlar, faxriylar, ota-onalar, yaqin qarindoshlar, ustozlar, ularga havas bilan qarab turgan bolajonlar qarshisida aytilgan Vatanga qasamyodning har bir so‘zi bo‘lg‘usi ofitserlar

qalbida hujjat singari muhrlanib qolgani aniq.

Joylarda bo‘lganidek, Chirchiq oliy tank qo‘mondonlik-muhandislik bilim yurtida ham kursantlik libosini kiygan yigitlarning yaqinlari uchun hayajonli daqiqalar bo‘lib o‘tdi.

Saf maydoniga O‘zbekiston Respublikasi bayrog‘i tantanali olib kirilib, davlatimiz madhiyasi yangradi. Mudofaa vaziri o‘rinbosari – Qurolli Kuchlar Bosh shtabi boshlig‘i general-mayor Shuxrat

Xalmuxamedov, faxriylar va taniqli san‘atkorlar kursantlar safiga qabul qilingan, to‘g‘rirog‘i jismoniy, ruhiy hamda aqliy qobiliyati orqali saralangan o‘g‘lonlarning kelgusidagi o‘qish va xizmat faoliyatiga omad tiladi.

Farzandi ulg‘ayib, Vatani himoyachilari safiga qo‘shilganini ko‘rib turgan ota-onalar esa faxrdan, g‘ururdan o‘zgacha baxt hissini tuyishdi. Ikki kursant o‘g‘lini bag‘riga bosib turgan Jizzax viloyatining

Zomin tumanidan kelgan O‘g‘iloy Turonovani ana shunday ota-onalardan biri, desak, adashmaymiz.

Birin-ketin buyuk ajdodlar, el-yurt oldida ahd-u paymon qilgan kursantlar “O‘zbekiston Respublikasiga sadoqat bilan xizmat qilaman!” so‘zlari bilan yakunlanadigan Vatanga qasamyod qilish marosimini bir umrga esdan chiqarmaydigan bo‘ldi.

A. RO‘ZIBOYEV

YETTINCHI OSMONDAN SAMO KENGLIKLARIGA

Barcha oliy harbiy o'quv yurtlarida bo'lgani kabi O'zbekiston Respublikasi harbiy aviatsiya institutida ham birinchi bosqichga qabul qilingan kursantlarning tantanali "Vatanga qasamyod" tadbiri bo'lib o'tdi.

Unda harbiy aviatsiya instituti shaxsiy tarkibi, Qashqadaryo viloyati davlat va jamoat tashkilotlari vakillari, yosh kursantlarning ota-onalari hamda yaqinlari ishtirok etdi.

Marosimda so'zga chiqqanlar sharafli yo'l boshidagi er yigitlarga ulkan muvaffaqiyatlar tiladi. Harbiy

institutda yaratilgan zamonaviy shart-sharoitlar kursantlarning kelajakda yetuk ofitser kadrlar bo'lib yetishishida, osmonimizning munosib qo'riqchilari bo'lishida dasturilamal bo'lib xizmat qilishi alohida ta'kidlandi.

Ha, hayotidagi ilk erkaklik so'zini ota-onasi, do'stlari guvohligida baralla aytib

turgan bu yigitlar quvonchini, qalbini chulg'agan his-tuyg'ularni anglash mushkul emas. Ular hozir yettinchi osmonda uchib yuribdi. Yana shu narsa aniqki, bu kursantlar ustozlari tomonidan beriladigan saboqlarni sabot bilan o'rgansa, soha sirlarini puxta egallab, o'z ustida tinimsiz ishlasa, harbiylikni o'z ruhiyatiga mohirlik bilan

singdira olsa, Vatan osmonida rasmana uchadi. Uchganda ham shunchaki tomosha uchun emas, uni himoya qilib, qo'riqlab uchadi. Axir O'zbekiston Respublikasi harbiy aviatsiya instituti – Harbiy havo kuchlari shonli kelajagining poydevori, bu kursantlar esa mana shu poydevorning quruvchilari, bo'lg'usi uchuvchilardir.

Taqdimot

YANGI KITOBLAR NASHR ETILDI

"G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasi tarkibidagi "Shon-sharaf" davlat muzeyida "O'zbekiston Ikkinchi jahon urushi davrida" beshinchi kitob-albomi, "Xotiralardan o'rin olgan tarix" uchinchi qism, "Ikkinchi jahon urushi yillarida O'zbekiston" monografiyasi hamda "Ikkinchi jahon urushi: yangi tadqiqotlar va tarixiy ma'lumotlar" anjumani to'plamlarining taqdimoti bo'lib o'tdi.

Tadbirda Mudofaa vazirligi mas'ul ofitserlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi "Qatag'on qurbonlari xotirasi" davlat muzeyi ilmiy xodimlari, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi O'zbekistonning eng yangi tarixi masalalari bo'yicha muvofiqlashtiruvchi-metodik markaz xodimlari, O'zbekistonda Shanxay Hamkorlik Tashkiloti Xalq diplomatiyasi markazi rahbariyati, "Ajodlar izidan" harbiy-tarixiy jamiyati mutaxassislari hamda

yoshlar ishtirok etdi. Unda so'z olganlar yurtimiz mustaqillikka erishgach, amalga oshirilgan islohotlar hamda erishilgan yutuqlarga alohida to'xtalib, "G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasi hamda "Shon-sharaf" davlat muzeyining poytaxtimizda qad rostlagani nafaqat buyuk va qahramon ajdodlarimiz xotirasini abadiylashtirish, balki ertamiz egalari bo'lmish yoshlarni Vatanga munosib, komil insonlar bo'lib tarbiyalashda muhim majmua bo'lib xizmat qilayotganini ta'kidlashdi. Shuningdek, taqdimoti o'tkazilgan kitoblarning bugungi ahamiyati va

yoshlar tarbiyasida tutgan o'rni haqida to'xtalishdi.

Kitobni chop etishda faol ishtirok etgan mualliflar hamda Ikkinchi jahon urushida qatnashgan yurtdoshlarimizning oila a'zolariga kitoblar taqdim etildi. E'tiborlisi, "Xotiralardan o'rin olgan tarix" kitobidan Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti "Vatanparvar" birlashgan tahririyati boshqarmasi bo'lim boshliqlari podpolkovnik Gulnora Hojimurodovaning "Shonli matbuotga nazar", "Tarix qatidagi mavhumlik",

"Ular qahramon bo'lib tug'ilgan", mayor Aziz Norqulovning "Muhorabada muvaffaqiyat bo'lmaydi", "Alpomishning jasorati", "Tuproqning gardi ham Vatan" kabi maqolalari o'rin olgan.

Ushbu kitoblar xalqimizning Ikkinchi jahon urushida erishilgan g'alabaga qo'shgan ulkan hissasini, vatandoshlarimizning fidokorona mehnatini yurtdoshlarimizning xotiralarida uzoq vaqt saqlanib qolishiga hamda yosh avlodni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

TAHRIRIYAT

MANGUBERDINING MUNOSIB IZDOSHLARI

Mamlakatimiz mustaqilligining 33 yillik bayramiga hamohang ravishda Urganch shahrida o'tgan yili faoliyatini boshlagan O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligiga qarashli Jaloliddin Manguberdi nomidagi harbiy akademik litseyining birinchi bosqich o'quvchilari yurtimiz va millatimiz faxri, xalqimizning buyuk farzandi, mardlik va jasorat timsoli, el-yurt istiqloli uchun kurashgan bobokalonimiz, ulug' sarkarda Jaloliddin Manguberdiga munosib izdosh, vatanparvar va jasur voris bo'lishga tantanali va'da berishdi.

Jasorat va mardlik timsoli bo'lmish Urganch shahrining markazida joylashgan Jaloliddin Manguberdi yodgorlik majmuasida o'tgan tantanada Shimoli-g'arbiy harbiy okrug qo'shinlari qo'mondoni general-mayor Farhodjon Shermatov, Xorazm viloyati hokimligi rahbariyati, nuroniylar, Qurolli Kuchlar faxriylari, davlat va jamoat tashkilotlari vakillari, harbiy xizmatchilar, o'quvchilar va ularning yaqinlari ishtirok etdi.

Yoshlarni ona Vatanga muhabbat va sadoqat, harbiy-vatanparvarlik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning intellektual salohiyati va jismoniy tayyorgarligini yanada rivojlantirish maqsadida davlatimiz rahbari tashabbusi bilan Urganch shahrida o'tgan yili zamonaviy loyiha asosida 300 o'rinli harbiy akademik litsey barpo etilib, foydalanishga topshirilgan edi. Bu yilda yangi harbiy litsey tarixida ikkinchi marotaba birinchi bosqichga qabul qilingan 150 nafar yosh tantanali marosimda ishtirok etib, ta'lim muassasasining ichki tartib-qoidalariga, davlatimiz qonunlariga itoat etishga, Jaloliddin Manguberdi bobomizga munosib izdosh bo'lishga va'da berishdi.

Tantanali marosimda nutq so'zlagan general-mayor Farhodjon Shermatov dunyodagi eng ulkan qahramonlik – bu Vatan mustaqilligi va ozodligi yo'lida ko'rsatilgan mardlik va jasorat ekanligi, bunday qahramonlik aslo unutilmasligi va hamisha xalq qalbida yashashini e'tirof etdi. Bu yildan ta'lim muassasasi professor-o'qituvchilar hamda o'quvchilar bilan to'liq butlangani, bunda o'qituvchilar qat'iy sinov va shaffof qabul tizimi asosida tanlab olingani ta'kidlandi. Bu dargoh yoshlarni haqiqiy vatanparvar, yurtsevar, jasur va dovyurak qilib tarbiyalaydigan maskan ekaniga alohida urg'u berildi.

Ona yurtga muhabbat va sadoqat, or-nomus va shon-sharaf bobida Sulton Jaloliddin Manguberdiga teng keladigan ulug' shaxslar dunyoda

kamdan kam uchraydi. Bu fikrlarni donishmand alloma va odil hukmdor Mirzo Ulug'bekning "Olam ahli Jaloliddindan oldin ham, keyin ham bunday bahodir jangchini ko'rmagan. Bu zotning azm-u shijoati oldida hatto buyuklikning o'zi ham ta'zim qiladi", degan so'zlari yaqqol tasdiqlaydi.

Tadbir davomida Urganch garnizoni harbiy xizmatchilarining qo'ljangi chiqishlari barchaning olqishiga sazovor bo'ldi. Nukus garnizoni harbiy orkestri hamda Xorazm viloyati xonandalari tomonidan ijro etilgan kuy va qo'shiqlar uzoq va yaqindan kelgan o'quvchilarning yaqinlariga xush kayfiyat ulashdi.

Tantanadan so'ng o'quvchilarning ota-onalariga harbiy akademik litsey bo'ylab sayohat tashkil etildi.

**Podpolkovnik
Timur NARZIYEV,
Shimoli-g'arbiy harbiy okrug
matbuot xizmati boshlig'i**

ZAMON

TALABLARIGA MOS

O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining 33 yillik shodiyonasi arafasida Nukus shahrida joylashgan Shimoli-g'arbiy harbiy okrug moddiy-texnik ta'minot bazasi to'liq ta'mirdan so'ng foydalanishga topshirildi.

Darhaqiqat, so'nggi yillarda Qurolli Kuchlar tizimida olib borilgan islohotlar ko'p yillardan beri og'riqli bo'lib kelgan muammolarni hal etishga, harbiy xizmatchilarga xavfsiz xizmat sharoitlarini yaratishga, armiyaning jangovar qudrati

va salohiyatini yuksaltirishga, yurt himoyachilari va ular oila a'zolarining ijtimoiy ta'minotini mustahkamlashga qaratilgani bilan ahamiyatli bo'lmoqda. Ana shunday o'zgarishlar sabab bugun Mudofaa vazirligi qo'shinlarida mavjud bo'lgan harbiy obyektlar infratuzilmasi takomillashtirilib,

zamon talabiga mos bo'lgan yangi ijtimoiy va jangovar tayyorgarlik obyektlari, inshoot va majmualar bunyod etilmoqda, eskilari kapital ta'mirdan chiqarilmoqda. Buning natijasi armiyaning kuch-qudrati oshishiga, jangovar tayyorgarligining yuksalishiga olib kelmoqda.

Shimoli-g'arbiy harbiy okrug qo'shinlaridagi bo'linmalarga me'yor talablari asosida beriladigan moddiy-texnik vositalar va oziq-ovqat mahsulotlarining sifatli saqlanishini ta'minlash, ularni qo'shinlarga tarqatish uchun mo'ljallangan moddiy-texnik ta'minot bazasida ko'p yillik faoliyati davomida faqatgina joriy ta'mir ishlari olib borilgani natijasida oziq-ovqat, kiyim-kechak va tibbiy vositalarni saqlashga mo'ljallangan omborxonalar anchagina eskirib qolgan edi. Buning natijasida oziq-ovqat va moddiy-texnik vositalarning sifatli saqlanishida ko'plab qiyinchiliklar vujudga keldi.

Olib borilgan kapital ta'mir natijasida bazaning uchta omborxonasi zamon talablariga to'liq javob bera oladigan holga keltirildi. Ikki gektar yer maydoniga ega bo'lgan hudud xavfsizligini ta'minlash maqsadida texnik kuzatuv vositalari bilan jihozlangan baland devor bilan yopildi hamda yon-atrof obodonlashtirildi. Omborxonalar faoliyatini takomillashtirish maqsadida eski stellajlar o'rniga yangilari o'rnatildi. Oziq-ovqat omborida o'rnatilgan 10 tonna hajmli ikkita muzlatkich tez ayniydigan mahsulotlarning saqlanishini hamda ularning sifatli tarzda bo'linmalarga yetkazilishini ta'minlab beradi. Saqlanayotgan vositalarni yong'indan himoya qilish uchun 60 kubometr hajmga ega bo'lgan uchta zaxira suv havzasi hamda omborxonalarning tashqi va ichki qismida avtomatik yong'in signallariga ega bo'lgan texnik vositalar qo'yildi.

Obyektni foydalanishga topshirish marosimida mudofaa vazirining o'rinbosari polkovnik Alisher Norboyev, Shimoli-g'arbiy harbiy okrug qo'shinlari qo'mondoni general-mayor Farhodjon Shermatov, Nukus harbiy prokurori adliya polkovnigi Ulug'bek Abdurahimov, vazirlik hamda okrug mas'ul ofitserlari ishtirok etdi.

Ta'kidlanganidek, okrug moddiy-texnik ta'minot bazasida amalga oshirilgan keng ko'lamli ishlar natijasida omborxonalarning xizmat ko'rsatish ko'rsatkichi bir necha barobar oshirilib, bugungi kun talablariga to'liq javob bera oladigan majmua sifatida "yangi hayoti"ni boshladi. Bu, o'z navbatida, qo'shinlarning moddiy-texnik vositalar hamda oziq-ovqat mahsulotlari bilan uzluksiz ta'minotini yo'lga qo'yib, jangovar shaylikning yuksak darajada ushlab turilishiga hissa qo'shishiga umid bildirildi.

Tadbir davomida Mudofaa vazirligi tomonidan kapital ta'mirdan chiqqan 20 tonnalik "KamAZ-4310" rusumli og'ir yuk texnikasi moddiy-texnik ta'minot bazasiga foydalanish uchun topshirildi.

T. NARZIYEV

KATTA IMKONIYATLAR DEBOCHASI

Guliston shahrida joylashgan Sirdaryo viloyati mudofaa ishlari boshqarmasi huzuridagi Chaqiriluvchilarni harbiy-texnik mutaxassisliklar bo'yicha tayyorlash markazi foydalanishga topshirildi.

Tantanali tadbirida Sirdaryo viloyati hokimi Akmal Mahmudaliyev, Toshkent harbiy okrugi qo'shinlari qo'mondoni polkovnik Zokirjon Sayfutdinov, jamoatchilik faollari, harbiy xizmatchilar, chaqiriluvchilar va ularning ota-onalari hamda ommaviy axborot vositalari xodimlari ishtirok etdi.

So'zga chiqqanlar ushbu markaz sirdaryolik yoshlar uchun katta imkoniyatlar debochasi vazifasini o'tashini ta'kidladi. Shuningdek,

mamlakatimizda harbiy sohada olib borilayotgan tizimli ishlar xususida to'xtalib o'tildi. Toshkent harbiy okrugi qo'shinlari qo'mondoni polkovnik Zokirjon Sayfutdinov Sirdaryo viloyati hokimi, harbiy-ma'muriy sektor rahbari Akmal Mahmudaliyevga samarali hamkorlik uchun o'z minnatdorligini bildirdi.

Shundan so'ng ramziy tasmlar kesilib, yangidan barpo etilgan zamonaviy bino – yotoqxona, oshxona, kutubxona, maishiy

xizmat ko'rsatish obyektlari chaqiriluvchilarning ota-onalari, nuroniylar hamrohligida ko'zdan kechirildi.

Aytish joizki, mazkur markaz O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 12-dekabrda "Yoshlarni vatanparvarlik ruhida va jismoniy tarbiyalash hamda chaqiriluvchilarni harbiy-texnik mutaxassisliklar bo'yicha tayyorlash tartibini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar

to'g'risida"gi qarori asosida tashkil etilgan.

Bu yerda chaqiriluvchilar 3 yo'nalish – "BC" toifali haydovchilik, radiotelefonist va chavandoz mutaxassisliklari bo'yicha tahsil oladi. Markaz o'quv yili davomida uch bosqichda chaqiriluvchilarni tayyorlab, Qurolli Kuchlar tizimiga yo'naltiradi.

**Katta leytenant
Islomjon QO'CHQOROV,
"Vatanparvar"**

QO'SHALOQ AYYOM

Ayyom shukuhi kezib yurgan ayni kunlarda Qashqadaryo viloyatining Qarshi shahri Oydin mahallasida qad rostlagan 135 ta xonadonni o'z ichiga olgan 8 qavatli uy egalariga tantanali ravishda topshirildi.

Marosimda viloyat hokimi Murodjon Azimov, Janubi-g'arbiy maxsus harbiy okrug qo'shinlari qo'mondoni general-mayor Zaynobiddin Iminov, harbiy xizmatchilar, nuroniylar, yoshlar va

keng jamoatchilik vakillari ishtirok etdi. So'z olganlar barchani bayram bilan tabriklab, yangi uy sohib-u sohibalariga farovon hayot tiladi.

2 va 3 xonali xonadonlarda alohida isitish tizimi, issiq-sovuq

suv, gaz va elektr ta'minoti, xullas, barcha sharoit bor. Qimmatbaho sovg'alar bilan tashrif buyurgan yangi uyning ilk mehmonlari xonadon egalarini qo'shaloq bayram bilan tabrikлади.

Nuroniylar shukronalik bilan duolar qildi.

Uy atrofida qad rostlagan dam olish maskanlari va bolalar maydonchalarida kichkintoylar allaqachon o'yin-kulgini boshlab yuborgan.

"Tinch yurtga bayramlar yarashadi", deydi dono xalqimiz. Ushbu shodiyona ham Vatanimiz tinchligi, dasturxonimiz to'kinligi, xalqimizning shukronada ekani va albatta, harbiy xizmatchilarga e'tiborning yuksak namunasi, desak, adashmaymiz.

**Janubi-g'arbiy maxsus harbiy
okrug matbuot xizmati**

CHEGARACHILARGA TUHFA

Mamlakatimiz tinchligi va osoyishtaligini asrash, xalqimiz hayotining farovonligini yanada yuksaltirish borasida amalga oshirilayotgan ishlar samarasini bugun juda ko'p jabhalarda yaratilayotgan imkoniyatlar orqali ko'rishimiz mumkin.

Bularning zahirida albatta, sarhadlarimiz daxlsizligi, osmonimiz musaffoligi va osuda hayotimizni ta'minlash borasida o'zining fidoyiligi-yu jasoratini namoyon etayotgan yurt posbonlarining mashaqqatli xizmati yotadi. Shu bois bunday matonat sohiblari va ularning

oila a'zolarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash hamda uzluksiz ijtimoiy himoyasini ta'minlash davlatimiz rahbarining doimiy diqqat-e'tiborida.

Mustaqilligimizning 33 yilligi munosabati bilan Toshkent viloyatida joylashgan Davlat xavfsizlik xizmati Chegara qo'shinlariga qarashli harbiy qismlarning birida barpo etilgan yangi harbiy shaharcha ham ana shunday e'tiborning yuksak namunasi sifatida sarhadlarimiz posbonlariga tuhfa etildi.

Yangi binolarni foydalanishga topshirish marosimida Toshkent tumani hokimi o'rinbosari, Chegara qo'shinlari mas'ullari, tuman nuroniy va faxriylari hamda hududda istiqomat qilayotgan bir guruh mahalla faollari ishtirok etdi.

Unda so'z olganlar endilikda sarhadlarimiz posbonlari barcha qulayliklarga ega bo'lgan ma'muriy bino va unda yaratilgan shart-sharoitlardan unumli foydalanib, o'z faoliyatlarini bekam-u ko'st olib borishlari mumkinligi, shuningdek hududda barpo etilgan yangi xizmat xonadonlari, kichikintoylar uchun bolalar maydonchasi, harbiy oila bekalarining bandligini ta'minlashga xizmat qiluvchi tikuvchilik va qandolat mahsulotlarini tayyorlash xonalari

Vatan posbonlarining oila a'zolari uchun katta qulayliklar yaratishini alohida e'tirof etdi.

– Bo'linmamiz tamomila yangi qiyofa kasb etgani bizga juda katta quvonch bag'ishlamoqda. Chunki har qanday sohadagi yangilanish va islohotlar albatta, uning yorqin kelajagi, taraqqiyoti uchun xizmat qiladi. Bunday yuksak g'amxo'rlikka javoban safdoshlarim bilan birgalikda zimmamizdagi jangovar-xizmat vazifalarini vijdonan bajarishga va'da beramiz, – deydi kapitan Sardor Muhammadov.

Buxoro viloyatining Olot tumanida joylashgan harbiy qismlarning birida ham yurt himoyachilari uchun yangi ma'muriy xizmat binosini foydalanishga topshirish marosimi katta shodiyonaga aylanib ketdi. Tadbirida harbiy xizmatchilar, viloyat va tuman hokimligi hamda keng jamoatchilik vakillari, faxriylar va yoshlar ishtirok etdi. Ramziy tasmlar kesilgach, mehmonlar binoda chegarachilarning samarali faoliyat olib borishlari, ma'naviy-ma'rifiy hamda jismoniy tayyorgarligini ta'minlash, salomatligini tiklash, xizmat sharoitlarini yaxshilash borasida amalga oshirilgan ishlar, yaratilgan qulayliklar bilan yaqindan tanishdi.

– Avvallari bunday o'zgarishlarni tasavvur qilish ham qiyin edi. Hozir ko'rib, juda xursand bo'ldim. Buning zahirida Prezidentimizning olib borayotgan oqilona siyosatlarini, yurtimizda hukm surayotgan tinchlik va osoyishtalik yotadi. Yangi O'zbekistonimizga shunday yangi binolar, go'zal tadbirlar yarashadi. Bugun men shunchalik g'ururlanib ketyapmanki, hozir agar xizmat qiling deyishsa, men mamlakatimizning istalgan hududiga borib xizmat qilishga tayyorman, – deydi Chegara qo'shinlari faxriysi G'ani Sharopov.

Albatta, barcha shart-sharoit va qulayliklarga ega bo'lgan bunday zamonaviy majmualar yurtimiz himoyachilari va ularning oila a'zolari uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochib, Vatanimiz taraqqiyotini yanada yuksaltirishga xizmat qilishi shubhasiz.

Mayor Farida BOBOJONOVA
DXX Chegara qo'shinlari

BEHRUZ — YAXSHI KUN DEMAK!

Kitob bilan bog'liq neki bo'lsa, meni juda qiziqtiradi. Bir kitobsevar inson sifatida Mudofaa vazirligi tizimida o'tkazilgan "Eng yaxshi yosh kitobxon" tanlovini diqqat bilan kuzatdim. Bu g'oyat ezgu maqsadlarni ko'zlagan ma'rifiy tadbir. Tanlovni kuzatar ekanman, ishtirokchilardan biriga sevimli yozuvchim Ulug'bek Hamdamning "Muvozanat" asaridan savollar tushdi. Vujudim quloqqa aylanib, tinglay boshladim. Rostini aytsam, javob berayotgan yigitning muddatli harbiy xizmat oddiy askari ekanini ko'rib, yengil-yelpi javob bersa kerak, deb o'ylagan edim. Katta yozuvchining asarini yosh kitobsevar qanchalik ham tahlil qila olar edi?! Biroq... Qisqagina tahlil! Maqsad. Xulosa. Askar o'g'lonning ravon tahlilidan hayratga tushdim. Kitobsevar o'quvchi bo'lsam-da, men u kabi sodda va ravon tilda tahlil qila olmas edim. Darhol uning ism-familiyasi va qaysi okrugdan qatnashayotganini yaxshiroq eslab qolish uchun bloknotimga alohida yozib qo'ydim: Behruz Suvonov, Sharqiy harbiy okrug. Tadbirdan so'ng o'zi bilan alohida suhbatlashaman, degan maqsad bilan.

ishtirok etishini aytganida, uni qo'llab-quvvatladim, ishondim. Yakunlovchi bosqichi Toshkentda o'tishini eshitib, sevinib ketdim. Tadbir o'tadigan joyga hammadan avval yetib bordim. Tanlovda yaxshi natijalar ko'rsatdi. G'ururlanib o'tirdim. Negadir o'zining ko'ngli to'lmadi.

Ba'zan shunday deb qoladi: "Armiyaning o'ziga xos qiyinchiliklari ham bor. Ammo yaxshi tomonlari ko'p ekan. Menga kitob bilan yanada yaqinlashish imkonini berdi. Bir yil davomida ikki yuzta kitob o'qiy olar ekanman! Dekabr oyida ham kitobsevarlar o'rtasida yana bir tanlov o'tkazilar ekan. Ajab emas, o'shanda, balki, birinchi o'rinni olarman. Balki, hayotimni armiya bilan bog'larman, bu qarorimni dadam astoydil qo'llab-quvvatlashlariga ishonaman, ammo avval o'qishim kerak. O'qimishli odamlar hamma sohalar uchun kerak..."

Ukasiga kitob o'qishning afzalliklarini gapirib, nasihat qilayotganini eshitib, ko'nglim yorishib ketdi. Ulg'ayib qolganini his qildim. U hayotidagi eng muhim vazifani sidqidildan, yorug' yuz bilan bajaryapti.

* * *

Onalar himoyachi qo'rg'ondirlar, bolalarini bag'rida asrab-avaylaydi. Onalar farzandlariga ishonch bildirganida, ular undan kuch oladilar, ko'kni quchgudek qanotlanadilar. O'qimishli onalar nafaqat farzandlarini, balki millatni tarbiyalaydilar. Millat tarbiyachilari bor bo'lsin!

Inobat IBROHIMOVA,
"Vatanparvar"

Tadbir tugadi. Oddiy askarni suhbatga tortmoqchi bo'lsam, yonida bir ayol jilmayib turibdi. Ustozimikan desam, yo'q, onasi ekan. Tanishdik, Shahnoza Islomova, Toshkent davlat agrar universitetida o'zbek tilidan dars berar ekan. Haa, gap bu yoqda ekan-da, aytdim-a, qayerdan bu ravon nutqlar, deb. O, fidokor o'zbek onasi!

Askar bir tomonda qolib, onasi bilan suhbatimiz qizidi. Keling, shu yerdan boshlab, askar

onasi Shahnoza Islomovani tinglaylik:

— ...Asli navoiylikmiz. Turmush o'rtog'im bilan institutda o'qib yurgan kezlalarmiz tanishganmiz. Yaxshi o'qir edim, orzularim osmon! Turmush qurganimizdan keyin... ba'zi fojialar hayotga ayricha bir ko'z bilan qarashga o'rgatar ekan, hayot sening orzu-xayollaring bilan ko'p ham hisoblashavermas ekan. Men ham ona bo'laman, bolamga dunyodagi eng chiroyli, jarangdor ismni

tanlayman, degan go'zal o'ylardan mast bo'lardim. Shoh bilan boshlanuvchi ismlarni tanlab qo'ydim. Afsus... bolam tug'ilmasdan nobud bo'ldi. Birinchisi, ikkinchisi... Shoh kun baxtli kun degani emasligini angladim. Insonga yaxshi kunlar kerak ekan, baxt yaxshi kunlar ekan. Nihoyat, umidlarim ushaldi. Bolam dunyoga keldi! Unga Behruz deb ism qo'ydik. Behruz — yaxshi kun demak! Mening yaxshi kunim — bolam!

Keyin singlisi Shabnam, ukasi Humoyun dunyoga keldi. Behruzga Navoiyning havosi og'irlik qilgani uchun Toshkent viloyatining Bo'stonliq tumaniga, keyinroq O'rta Chirchiq tumaniga ko'chib o'tdik. Maktabda o'qituvchilik qildim. Ish, uy yumushlari bilan bolalarga vaqt ajratish qiyin. Buning birmuncha qulay yo'lini topdim. Avval ertak aytib berar edim, o'qishni o'rganganidan keyin uning qo'liga ertak kitoblar berdim. Menga o'qib berardi, gapirib berishini so'rardim. Shu tariqa ham kitobga mehri uyg'ondi, ham nutqi o'sdi.

Onaman-da, bolamni yurtga kerakli kasb egasi sifatida ko'rgim keladi. Negadir ich-ichimdan uning harbiy bo'lishini istadim. O'zi bilan gaplashganimda uncha rag'bat bildirmagandek tuyuldi. Oradan biroz fursat o'tib, muddatli harbiy xizmatga tayyorlanayotganini bildim. Sevinib ketdim.

Sevinishga sevindim... jo'nab ketganidan keyin yuragim huvullab qolsa, deng. Tomog'imdan hech narsa o'tmaydi, o'g'lim sevib yeydigan taomlarni tayyorlasam, yig'lagim keladi. Oldimdan hech uzoqlashmagan ekan-da. Nihoyat, Vatanga qasamyod qabul qiladigan kuni qutlashga bordik. Eng birinchi qatorlarda qaddini g'oz kerib turibdi! Ko'zlarim charaqlab ketdi. Keyin harbiy xizmatchilarning ko'rgazmali chiqishlarida qatnashdi. Sport bilan shug'ullangani qo'l kelibdi.

Behruz tufayli vodiy ham bir qadam bo'lib qoldi. Sog'inch juda o'rtab yuborganida borib, ko'rib kelamiz. "Eng yaxshi yosh kitobxon" tanlovida

Saidnosir Mirjalilov qismati

(Davomi. Boshi o'tgan sonda)

1926-yil 18-may kuni Saidnosir Mirjalilovning qizi Zarifa Saidnosirova so'roqqa tortiladi va o'zining Toshpo'lot Norbo'tabekovni tanimasligi, uning otasini Bokuda qidirgani haqida faqat xat orqali eshitganini ta'kidlaydi. 1926-yil 16-iyul kuni OGPU kollegiyasi Saidnosir Mirjalilovni O'zSSR JKning 62-moddasiga ko'ra, josuslikda ayblab, 3 yilga konslagerga hukm qiladi. 1926-yil 25-avgust kuni Moskva shahriga keltirilgan S. Mirjalilov 29-avgust kuni dahshatli Solovets konslageriga yuboriladi.

1928-yil 2-iyun sanasi bilan Toshkent shahri Tarnovboshi mahallasi 29-uydan S. Mirjalilovning turmush o'rtog'i Qumri aya, qizlari Zulfiya, Zarifa, Sharifa, Rauza, Muborak Oktabr inqilobining 10 yilligi munosabati bilan Moskvada tashkil etilgan amnistiya komissiyasiga ariza yo'llab, ularning yagona boquvchilari bo'lgan otalarini qaytarishlarini o'tinadi. 1928-yil 21-dekabr kuni S. Mirjalilov Solovka konslageridan ozod qilinadi. Biroq unga Vatanga qaytishi uchun ruxsat berilmadi. S. Mirjalilov 1929-yil 12-martdan boshlab Qozog'iston cho'llaridagi Biysk shahrida yashay boshladi. 1932-yili muddat yaqinlashishi bilan yana 5 yil qo'shib qamaladi. S. Mirjalilov 1936-yil sentabr oyida qamoqdan chiqadi, Toshkentga kelib, endi bolalari diydoriga to'yaman deganida yana qamoqqa olinadi.

1937-yil 18-iyul kuni O'zSSR IIXK Leonov S. Mirjalilovni aksilinqilobiy tashviqotda ayblab, qamoqqa olishga qaror chiqaradi. Ertasi 19-iyul kuni hech bir e'tirozsiz order bitilib, 21-iyul kuni takror qamoqqa olinadi. 1937-yil 6-avgust kuni bo'lgan so'roqda S. Mirjalilov o'zining hech bir aybi bo'lmagani holda 1925-1936-yillarni qamoqda o'tkazganini ta'kidlaydi. O'zining hech qachon aksilinqilobiy faoliyat olib bormagani, hech kimni qandaydir "Milliy ittihad" degan tashkilotga tortmaganini aytadi. Biroq bu so'zlar inobatga olinmaydi. Aksincha, 1937-yil 1-2-sentabr kunlari Shomansur Shoinoyatov degan

mal'unning Saidnosir Mirjalilov haqida "U "bosmachi"larni qo'llab-quvvatlagan, qamoqdan kelgach, biz hamon kuchmiz, sovet davlatiga qarshi kurashamiz, dedi", degan ko'rsatmasi asosida 1937-yil 7-sentabr kuni O'zSSR JKning 66-moddasi 1-bandini qo'llab, qaror chiqariladi. 1937-yil 9-oktabr kuni esa mash'um "uchlik" S. Mirjalilov ishini ko'rib chiqib, mol-mulkini musodara etgani holda o'zini oliy jazoga hukm etadi. 1937-yil 25-oktabr kuni "uchlik" hukmi Toshkent shahrida ijro etiladi.

Saidnosir Mirjalilov SSSR Oliy Sovetining 1989-yil 16-yanvardagi qarori asosida stalincha siyosat qurboni deb topilgan. 1991-yil 24-oktabr kuni O'zbekiston Oliy sudi tomonidan Saidnosir Mirjalilov oqlangan. U saxiy va bag'rikeng inson edi, ko'plab turkistonlik yoshlarni ilm-fanga, san'at va hunarga ilhomlantirdi. Ularga keragida homiylik, ustozlik qildi. Ulardan biri Tohir Shokir (*Tohir Chiqatoy (1902-1987)*) avval Ufadagi "Oliya" madrasasida, so'ng Boku dorulmualliminida o'qidi. 1922-yili Germaniyaga yo'l olib, 1931-yilga qadar Haydelberg universitetining falsafa, sotsiologiya va iqtisodiyot fakultetida ta'lim oldi. Bryusselda nemis tilida "iqtisodiyot fanlari doktori" ilmiy darajasini yoqlagan. 1929-1939-yillar davomida Berlinda "Yosh Turkiston" gazetasini chiqargan. 1939-yili Anqara universitetiga kelib, 1953-yildan dotsent, 1962-yildan professor unvonlarini qo'lga kiritgan. Ulardan yana biri Abduvohob Is'hoq (*Abduvohob O'qtoy*

(1904-1968) Tohir Shokir bilan 1917-yili Bokuga borib, o'rta ma'lumot oladi. 1922-yili Haydelberg universitetining Tibbiyot fakultetiga kirgan. U yerda "Yosh Turkiston" gazetasida ishlab, doktorlik dissertatsiyasini yoqlagan. So'ng Turkiyaga kelib, professor bo'lgan. Sobir Turkistonli (*Sobir Ibrohim*) ham Darmshtadt oliy texnika maktabi kimyo bo'limida o'qigan. 1935-yili Turkiyaga kelib, umrining qolgan qismida shu yerda faoliyat olib borgan.

Berlin xatlaridan namunalar

Saidnosir Mirjalilov jinoiy ishida u ta'minotiga homiylik qilgan bir qator turkistonlik talabalarining Berlindan yo'llagan maktublari mavjud. Xatlar S. Mirjalilovga yuksak bir ehtirom bilan, ayni paytda do'stona tilda yozilgan. Talabalar avvalo Germaniyadagi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy ahvol, o'zlarining ilm yo'lidagi harakatlari va faoliyatlari, iqtisodiy holati haqida axborot beradi. Yana bir qiziq jihat, sho'rolar hukumati talabalarni iqtisodiy siquvga olib, ularga pul yuborishning barcha yo'llariga to'siq solgan edi. Shunday bir sharoitda S. Mirjalilov Moskvaga borib, u yerda faoliyat olib borayotgan olmon kompaniyalari bilan kelishgan holda pul yuborish yo'llarini topadi. Maktublarda maxfiy qilib yozilgan "Man" afandi aynan o'sha kishidir.

Saidaxonim Sherahmedova (1905-1992) ning 1925-yil 20-yanvar kuni Berlindan yozgan xatida u o'zbegoyimlarga xos shaddodlik bilan boy otaga "dakki" beradi. "Qizlaringiz haqqindagi fikringiz bir qadar konservativ fikr ko'rindig'idin men bu fikrga bus-butun qarshiyim va har chanida hech o'lmazsa asarini anglaya bilajak bir daraja qadar o'qitmog'iniza tarafdoram. Turkistonda bo'lundug'i zamonada so'yladigingiz mone'lar Toshkentda keldig'idin so'ngra qolmas deb ideya qildim", deydi. Shundan so'ng maqsadga ko'chib, "Zulfiya, Zarifa va Sharifalarga salomim va xolang har uch qizingizni barobar va yo ayri-ayri oldirilmish rasmlarini" yuborishini so'raydi. "Mumkin Zarifa bir maktub ila yuborar", deb o'z adresini ham yozadi. Shubhasiz, Germaniyada tahsil olgan ilk o'zbek qizlari Xayriniso, Maryam va Saidaxonim o'sha vaqtlarda barcha Turkiston ayollarining faxri edi. Aytish mumkinki, bu xatlar S. Mirjalilovga yetib ham borgan emas. Aksincha, pochtdan to'g'ri "idora"ga kelib tushavergan. Keyinchalik o'z ustozlarining qamoqqa olinib, mahv etilganini eshitgan shogirdlar sho'rolar mamlakatiga qaytishdan bosh tortgan.

Quyida talabalarining Berlindan yuborgan xatlaridan namunalar keltiramiz.

Aziz do'stim!

Ovro'poda bo'lib turg'on qiziq hodisalarni g'azetalarda o'qimoqda bo'lsangiz ham, bir qancha nuqtalarini qayd etub ketayin. Bu gap Ovro'poning eng qiziq bahs etmoqda bo'lg'oni bir masala bor esa, ul ham Lo'ndara (*London*) qo'nfironsidir. Bu qo'nfironsda ishtirok qilg'on davlatlarning raqobati va Amriqoning bunga doxila qiluvchi osmonlarni iste'foda maydoni ochmishki keladir. Bir juda mutafakkirlar bu hiyladan olmonlarning bir juda sheylar qoroshub chiqormishini taxmin qiladurlar. Ko'raylik nima bo'lar.

Ovro'poning har tarafida bosimina botganlarda boshlangan qorishliqlardan olim mutafakkir va siyosiyolari dunyo osmonining yanada qora bulutlar bilan to'la bo'linganin taxmin qiladurlar. Va bu safargi boshqanlarda boshlangan harakatda umum Ovro'po harakati xususan qayon olib keturidan qiyin taxmin etadirlar. Ko'raylik nima bo'lar ekan. Xullas, siyosiy hol qorishiqdir.

Amaliy sohaga kelsak, tabiblar insonning umrini uzantu chorasini izlar, bu yo'lda muvaffaqiyat nishonalarini topmishlardir. Uning chun oz zamon so'ngra bu yo'ldan qattiq manfaat bo'lulvariga inonub turodurlar. Bir olmon kimyogarining simobdan oltin chiqorg'onini yozmishdi. Tamom Ovro'po va Amriqo kimyogarlari barobar yemak moddalarini daladan bog'chadan emas, kimyo xonalardan topuv choralarni axtara olar. Buni ham bir to'xtam nishonlarini topganlar. Buni ham yo'lga qo'ysalar, demak, dunyo iqtisodiy, ijtimoiy hayotinda buyuk o'zgarishni amalga keltiradirlar. Ruhiyat olamisindan bir qismi esa o'lgan bilan so'ylashuv oxirat hayoti haqida qiziq ma'lumotlar olar yerlariga kirishmishdir. Bir cho'qlar sanalaracha avval o'lmish aqrabolarning ruhi bilan so'zlashib, oxirat haqqinda qiziq ma'lumotlar olmishlar bu kabilarni yuzlarcha odamning ichinda tajriba etib ko'rsatmish va hammani qanoatlantirmishlar. Digar bir qismi esa hali hozirdagi otash arobava, kema kabi vositalar naqliyatining yavosh yuritg'onindin shikoyat etib, daho sorlig' yurodirgan sheylar ichidan choralarni ko'radirlar.

Xulosa olam va irfonning hayot va mamotning bir qismida uyinda o'lturg'on dunyoning qaysi bir yerinda choling'on musiqiyni eshituv, teatrni ko'ruv choralarina tushmush. Va bu kun Ovro'poda har buyuk binoda, har zanginak, har mahallada, uyinda bir mislsiz telefon makinası - istadik yerdan musiqi olir, eshitir, istadik yer bilan so'ylashir. Istadiki yerdagi konferensni eshitadir. Berlindagi bir odam hech bir mololsiz Londun, Parij, hatto Nuyu Yorkdagida teatrni ko'rar, musiqiyni eshitir.

Bizda esa quruq so'z bozori. Yaxshi-yaxshi qarorlar. Har sana bir turli maorif tashkiloti, har sana bir imlo, har sana bir alifbo, har sana bir sira eski va yangi maktab masalasi muzokara qilinadir. Bir yil "Ko'mak", ikkinchi yil "Nashri maorif", uchinchi yil... bir yil yangi imlo, ikkinchi yil o'rta imlo, uchinchi yil lotin imlosi, to'rtinchi yil...

Xullasi kalom, shirin uyqu, porlarda ziyoli ro'yo, har kuni bir da'vo, har kuni bir ig'vo...

Vassalom, boshqa hech bir shey, ishilarimiz bu ila ketarsa adduvimiz, mahv o'luvimiz muqarrardir.

Hurmat ila iningiz Tohir.

Adresim: **Heidelberg, Handschuhsheimerlend str. 40. 4/b gulden. T Ychaku**

Darmshtadt, 1924.

Muhtaram Saidnosir akam huzurlarına.

Bundan bir qoch avval taxminan Sizning Maskovdan Turkistonga ketajagingiz siralarida bir maktub yozmishtim va javobina noil o'labilmadim. Uning javobina intizoram, so'ngra bir doha siza maktub yozmamishtim. Shimdi balki maktubim olmamishingiz zanila va yozamen.

Berlinning tumanli havosi va tahsila mone' o'la bilajak qadar g'uriltupi va dabdabali o'lmasi va digar masiya sababli bizim tabdil makoma etmoqa vador etdi. Yoziya do'qtiqlarning tavsiyasi-la sihatimi etmom uchun Tohirilar barobar O'qtoyning (*kichik Abdulvahhobi O'qtoy deydi*) bo'lundig'i shaharda 1,5 oy qadar qoldim, yoz siyosati boshlanar-boshlanmas unlarining yuqininda bo'lunadi. Shu Darmshtadt maktabina ko'chdim. Bu amalda Berlin maktabindan farqi o'lmayan oliy muhandis maktabidir. Buroyada kimyo sho'basindayam. Faqat buroya kimyo laboratoriyasinda kelanlar uchun birinchi semestrda yer verilmayajak. Maktabga qadar xususiy

laboratoriyalarda tajriba go'ryuram. Ayni zamonda maktabning darslarinda davom ettiraman. Ista borib, ista Tohirilar o'qiyotgan yerlar Xeydelbergning havosi sof, tabiati go'zal, faqat sokin tom bir tahsil shaharlaridir. Burosinda professorlar ila daho yaqin bo'lmaya mumkindir. Shimdi ahvol bu markazda yigirma, qo'limda yolg'iz 40 dollar deya bila oz poram vardi. Bundan bir 30 marka maktaba verdim, qolg'onini ovqatga sarfladim. Uy kirasi va laboratoriya porasini oyning so'ngida vermakka va'da etdim. Rozi o'ldilar. Har holda oyning oxirina qadar pora kelajakini umid edyuram.

May oyi bitdi. Pora kelmadi. Va'da etdigim yerlarni porasi mutlaqo berilmagan edi. Ammo buroda hech kimsada pora yo'qdirki qarz olсам. Talabalar-da-da yo'q edi. Tohirda-da yo'q. Shu orada safarot oyiga 28 dollardan beradir dedilar. Shundan so'ng Tohirdan 40 dollar olib laboratoriyaga to'ladim. Tohir va O'qtoyda yotoqqa to'ladi, hozirda qarzlarim bor. Bu xarjarimning ko'pligi shulardandir.

Ozarboyjondan oldig'imiz matbuotda Boku pedagog'ji institutini bizdan-da 2 nafar bitirmishdir. Juda sevinchlik bir xabardir. Koshki, o'roda bo'lon digar talabalarla himoya etub, kelajak sanada yana ikki talaba kundarmak (*yubormak*) imkoni bo'lirsa, qizlardan-da yo'llansa, har holda yana bir zamonda bir qoch muallim va muallimalara molik o'lmaya muyassar o'lirdi. Uronining maktubing pek iyi va muvofe o'lub ketdigicha yana yaxshilashajg'ina qanoatim buyukdir. Ilk daf'a o'lurmi talaba buroqmasi munosibati-la maktab tarafidan nashr etdilar. "Oliy pedagog'ji instituti solnomasi" ismli majmuani balki o'qimishingizdir. Uch sana tarixinda ozarboyjonlilar buyuk muvaffaqiyatlar ko'rsatdilar. Bik shoyon taqdiridirlar Boku Dorulmuallimot institutlarida bek shoyon e'tibordir. Bizim qizlarimizning uroda o'quyub, bir muallima bo'lib qaytishlari bir oz sana tarixinda muyassar o'lajakdir. Bu bizim uchun bik ulug' ishlaridir. Buning ila aloqador maorifparvaronimiz fursatdan iste'foda etajaklarina umidvoram. Burada bir noxush xabarda intishor etmishdiki go'yo hukumat burodaki talabalari geyri qaytarmak fikrindadir. Bu maktubimi mutaa qib yozmadi lutf marhamatinda bo'linajagiz. Maktubda digar maroqli ma'lumot ila barobar bu xususda faqiringizi tanvir etmagingizi istarcham edaram.

Bendin Tolibxo'ja akama, Salimxona, Cho'lpon afandilara va jumla birodarlara salomlar so'ylamakiza iltimos etaman.

Boqiy saodat-la: salomat va ofyatingiz duo etar iningiz Sobir Ibrohim o'g'li.

Darmshtadt, Am Erlenberg 19.

Darmshtadt. 15-avgust 1924-yil.

Muhtaram afandim, maktubingizda mening ta'minotim haqqinda cholisha jog'ing'izni eshitib ko'p mamnun bo'ldim. Bizning 6 oyliq ta'minotimiz berilgan deb eshitganingizni bayon qilmishsiz. Bu haqda avvalgi maktubimda yozgandirman deb o'ylagan edim, ko'rinar ki yozmag'onmen. Bizning 6 oylik ta'minotimiz berilgan emas. Faqat 4 oyg'a qadar 28 dollardan berilib turilishi teleg'rom ila bildirilgan edi. Shundan kelib har oyda 28 dollardan olib, bu qadar oz pul ila qast etgan ishlarimizning qaysi birini aqmol (*tugal*) etishimizni bilmaymiz. U vaqt pulsizlik davriga tasodif etgan maktab pullarimizni bermak uchun mundan olingan qarzlarimizni beray desak, maishatga pul qolmaydir. Digar tarafdin olg'on burjlarimizni bergan odamlarda o'z talabalarimizdan bo'lgani uchun uni-da har holda tez beruv majburiyati his etiladir. Har oyda oz-oz o'tamakda mumkin o'lmayur. Avvalgidek Olmoniya markining tushkan

vaqti bo'lsa edi, balki, bunday bo'lmas edi. Faqat endi hol bus-butun og'irdir. Pulimizning ozlig'ini his etgan uy egalarida mumkin qadar uyidan chiqarmak harakatida bo'lurlar. Masalan, men bu kunlarda shunday bir og'ir vaziyatdaman. Uy kirasini vaqtindan 2-3 kun kech berganim uchun turli bahonalar ko'rsatib, uyni boshqa odamga qo'ymak istayur. Sentabrning birindan e'tiboran chiqmog'im taklif etilgan.

Saidnosir aka, afv etingiz. Bu qurg'ur pul masalasi shunday asablarg'a qadar o'mashg'onki, inson beixtiyor yana shu haqida yozmaq majburiyatinda qolar...

Bizning eshituvimizga qaraganda "bu sentabrdan so'ngra bu pul ham berilmaydir. Darmshtadtta Turkistondan yolg'iz man. Faqat turklardan va ozarboyjonlilardan bir qoch nafar talaba vor. Aksari bu sana bitiradirlar. Berlinda gimnazium shahodatnomasini olmoq uchun hozirlanmoqda bo'lgan bir toshkandli talaba vor. U ham kimyo o'qumoq niyatidadir. Uni bu shaharga keltirmoq uchun tashviqotda bo'lunsam kelari hozir ma'lum emas. Hozir yoz ta'tilidir. Avgustning avvalindan boshlang'ondir. Faqat bu yoz ta'tili mening uchun emas. Chunki maktab ta'tili bo'lgan bo'lsa ham, men xususiy laboratoriyada butun kun cholishmoqdaman. Faqat biror yerdan oz-moz pora olmasam, bu oydan so'ng ishimni to'xtatmoq majburiyatinda qolurman. Bu yoz laboratoriyada ishlamak manim uchun juda yaxshi fursatdir. Qishda esa darslarim ko'p bo'ladir. Laboratoriyada ishlamak uchun vaqt masoida bo'lmaydir. Hamda labor ishlari ko'p vaqt istaydirgan qismi qoladir. Tahsilim har hangi bir sabab ila to'qtamay shu ketishda ketsa, yana ikki sana davom etar deb o'ylayman. Hozir o'quvimizni bitirib olmovimiz uchun-da qo'linda asir bo'ldig'imiz "oltun"dan inshaalloh yaqin fursatda olmog'imizni olarmiz. U oltun kasb etdig'ingiz ilm soyasinda biz ham asir etarmiz... qarab tursin!!! Zotan, kecha kunlarda bu ish bir biz daf'a o'lardi"... Eshitishimcha, shirkatingiz ishlamaydir, shundaymi? Bizning valadining toza sabri tugagandi... haqiqatan unlarga ko'p zulm bo'ldi... Bu yuzadan har doim vijdoniy azob tuyarman. Faqat qanday qilurmiz. Boshqa choramiz o'lsa edi...

Tolibjon akamga, Salimxona, Asadullaxona va sevikli shoirimiz Cho'lpona, qardoshlarimiz yurakdan salomlar! Ortiq joningiz uchun duo idaram.

Buyuk ehtirom ila iningiz Sobir Ibrohim o'g'li.

6-oktabr 1925-yil.

Sevikli valaddinim va qardoshlarim! Bundan bir qancha vaqt avval bir maktubingizni olmishdim. U maktubda-da bu kundan so'ngra tez-tez yozushub turaman deb va'da etganingiz meni anchagina suyuntirgan edi. Taassufki, bu ham og'izda va'da bo'lib qoldi. Hech xabar yo'q. O'shal maktubingizda man afandina yuz dollar yuborajaklari yozilgan edi. Men ham yozub ayta qoldim. Ul kishi Muhammad Zohir akam ila pul ila aloqam yo'q. Uning-chun bu pulni bera olmayman. O'zlariga telegram yubordim. O'shal pulni-da o'zini yuborarlal deb javob yozdilar edi. Men ham u maktubinda aynan ko'chirib sizga yuborgan edim. Bila olmadimki sizga yetdimi yoki yo'qmi? Agar sizga erishmish o'lsa edi. Shu kungacha bir qadar aqcha yubormish o'lajak edingiz. Bugun g'oyatda siqinti ichindaman. Har kun bir xabar ko'zlab yotaman.

Hasan afandining o'zi ham o'g'lini maktabga yeraldirtirmak uchun ovora bo'lib ketib qolg'on edi. Bir xabarim yo'q. Shu maktubni olg'ondin so'ng mumkin qadar tez keladigan qilib bir qadar oqcha yubormog'ingizni o'tunar edim.

Avvalgi maktubimda bir qadar xasta bo'lg'onimni yozmishdim. Bir o'n besh kun qadar yotib turdim. Emdi yaxshiman. Ishlarimni qilib turarman.

Ota: bir vaqtlar men sizga Bokuda

bir muallimimning hamshirasi bilan va'dali nishonli bo'lg'onimni yozmish erdim. Ul zamonda men ul tarafa borib uylanib kelmak fikrinda edim. Siz esa kelmay turuvimni tavsiya etgan edingiz. U tarafdin muallimimdan ham shunday tavsiyalar bo'lgan edi. Shu oxir vaqtlarda oldig'im bir maktubda, o'shal muallim xastalanib davolanish uchun Olmoniyaga keladurgan bo'lib qolgan. Hamshirasini ham barobar keltirmakchi bo'ladir. Unlarning yozuviga qaraganda, bu yerga kelib, bizlarning nikohimizni istaydirlar... Men bir javob bermadim va sizdan so'rab yozajag'imni yozub edim. Emdi meni tushunchamcha bu masalaga Sizni nazaringiz qanday bo'ladir? Burda uylangan taqdirimizda burda benim tahsilim bitguncha bir yarim-ikki yil uningda mening yonimda yashamasi uchun bir qadar ta'minot lozim bo'ludur. O'zim bu kun bir o'quvchi bo'lganim uchun bir oilani ta'min eta olmayman. Shuning chun bu nikoh sizning va og'amning ra'yaringizga qoladir...

Bu haqdagi fikrlaringizni yozsangiz. Men ham xatti-harakatlarimni unga ko'ra tuzar edim. Jon ota, fikringizga nima kelsa, ochuq aytub, mumkin qadar tez yozub yuboringki birdan manim boshim chiqilmas bir balog'a kirib qolmasun. Fikringizga kelgan tushunchani mumkin qadar tez yozsangiz, har holki bir sur'atda bo'lsa ham man bir balodan qutqarg'on va xursand qilg'on bo'lar edingiz. Chunki manim xabarim bormasidan birdan unlar klub qolsa, oriyatdan manim o'lmishim demakdir.

Avval bir ishlar haqqinda yana fikrim eskisi kabidir. Agar o'shal ishi har hangi biz tarzda boshlansa, o'zim faol bir sur'atda ishtirok etmoqchiman. Bir qadar tez boshlansa edi. Bu haqda-da fikringizni yozsangiz edi. Har on har daqiqada fikringizni kutib turarman.

Hurmatlar bilan Tohir.
**Adresim shudir: Heidelberg
Sehroders str 6/II b kratz.**

Muhtaram Nosir afandi! Bu bir oyning ichinda sizdan 4 maktub oldim. Shu maktublarning har biri bir cho'q masalalar o'rtaya otdig'i ichin g'oyatda mufassal bir maktuba ehtiyoj amala ketirdi. Faqat shu mufassal maktubimni yozmoq va diqqatina kundirmak ichin darslarimning vaziyati va shu oxir kunlarda kechirmakda bo'lganim kichik bir xastalik yo'lvermadi. Yovosh-yovosh yozmakdaman bu mufassal maktubimni eng yaqin kunlarda yuborsam kerak. Bu maktubning bir qadar kechikmayi meni shu qisqa maktubi yozub qo'ymaya majbur etdi. Ohod va sartat vositalari ila kundarishi o'ldig'ingiz maktublar va omonatlar keldi. Satrati tayin etilmish o'ldig'ingiz 4 kiyim shohining yolg'iz 3 kiyimini taslim etdi va birisini yo'lda bir kimsaya vermaya majbur o'ldig'ini so'yladi. Poralari esa funt holinda ketirdigini so'ylaring hamon kunning kursi ila 4, 5 dollardan hisob va ikki eski olmon marki holinda taslim etdi. Men esam shu 9 funtni va so'ngra oxot vositasi-la kelmish 40 dollar ila qo'shib jami 80,5 (*9 funt va 30 dollar holinda*) va bir iyfo edarak bu yerdan shohilari esa bu kunlarda o'zi iste'moli bo'lganidan saqlab turaman...

Boshqa ishlar o'z yo'linda ketadir va yana maktubda doha mufassal yozaman. Bu kunlarda Istanbuldan Ibrohim Orifxon isminda bir talabamiz kelib chiqdi. Yoziq ko'p zahmatlar chekmish. Holi vaziyati favqulodda og'irdir. Uning chun mumkin qadar tez yordam choralar ko'rilmay lozimdir. Buncha urub jurnolchilik kabi ziyoli fikr uchun harf etilan. Himmat shuning kabi mujohid talabaning istiqbolni ta'min ichin sarf va tatbiq va daromi hech bir sur'atda tasavvur etilmas.

Masalalar ichin bu qadar jonbozliq ko'rsatmak bir yana bu ila mujohid talabamiza yordam yo'lina dushunsak mamlakatda istiqbol jurnolchilik uchun bir tirik hozirlamish bo'lurdiq. Holo favqulodda ehtiyoj ichindadir.

Digar masalalar borasinda 2-mufassal maktubimda yozarman. Bundan butun taniganlarga salom.

Ehtirom ila Tohir.

Berlin, 20-yanvar 1925-yil.

Darmshtadt, 1925-y.

**Muhtaram og'amiz
Saidnosir afandi!**

Taqriban kechan oyning o'ninda Siza bir maktub yozmishdim. Shoyat olmishingizdir. Faqat tarafingizdan shimdiya qadar javob o'lmadig'idin mazkurin yetushmadig'ini zan ediyo'rum. Sizning topshirdig'ingiz ishi va vazifayi luzumi qadar iyo edamamiz o'lmaq-la barobar qusurlarimizi afuv etmagingizdan umidvor o'larman va gunesh himmatingizga istinodan Sizdan bir qoch rijoda bo'lg'u istayuram. Avvalo, shu rostni qayd etayimki, daf'alarcha etdigim murojaatlar-u vaziyat edilar shartlari ifo natijasinda biloxir maktabning laboratoriyasidan yer olib, ishlamakka boshladig'im kabi, ajnabiylardan ko'p qiyinliklar-la talaba qabul etmakda bo'lindiqlari dorichilik kimyo sho'basinada qabul edildim. Birinchi rijom: mamlakatimizdagi dorichiligi (*dorining hozirlanmayi*) usullari bu xususda musta'amal uladi kimyoviy va digar moddalar va olinmalar oid bildigingiz va to'playa bildigingiz ma'lumotti lutfan bir maktub-la va bu mumkin o'lsa menga yozmakingizdir. Agar bu xususga oid risolalar bo'lunsa unlardan-da yo'llamog'ingizni orzu etaram. Burda bu sana banim mudhish darajada cho'q musorifim bo'ldi. Avvalgi maktubimda u masorifim haqqinda qayd etmish bo'lundig'im uchun buroda bir doha takrora luzum ko'rinmayurum. Yolg'iz shuni deyayinki, maktab laboratoriyasinda ajnabiy talabalarga juda mushkulot-la yer verdiklarindin bir qism tajribayi xususiy bir laboratoriyada ishlamakni shart qo'ydilar. Buni-da g'animat bilib darhol u shartti ifo etdim. Ya'ni bir oz xususiy ishladim. Bunga-da masorif o'ldi. Kamisuyundin pora istadim. Faqat ololmadim. Poralari o'lmadig'idin vermadilar. Laborotoriyam sohibi professordan-da burjli qoldim. Undan avvalgi burjlarimni-da vermamakdayim. Buning uzrina laboratoriyada lozim o'lada ashyoyi olmog'oda tadorik chora bo'lmayuram. Ishim hamoncha o'g'rayur, alhosil shimdigi kunda bik siqintida bo'luniyuram. Shabhasiz kumissiya oyida 30 dollar veryursa-da bu kifoyat etmayur. Chunki bir oylik maoshning miqdoridan fazla burjlarim vor. Ishti vaziyatning bu ila og'irlig'i meni siza murojaata majbur etdi. Har nasilsa loaqal alli dollar pora bo'lib yo'llamakingizni rijolar etaman. Muhtoj o'ldig'im tadovi va istirohat xususina porasini laqada tavalloyi boqamodig'im kabi yana ayni sababdan tavalloyi etaman. Biroz yengil o'lajag'i umidi-la bir pansionatga ko'chdim. Tabiiy pansionda chig'imdan iqtisod etish mumkindir.

Kindi sihat va ahvolingizi-da bilmak istardim. Cho'qdan beri maktub yozmadingiz. Javobingizni to'rt ko'z-la beklayuram. Bendan bu to'da ahhoba samimiy salomlar so'llamakinizi o'tinaman. Do'stlarga qalban salomlarim.

Buyuk ehtiromlar ila iningiz Sobir.
Darmshtadt Frankfurter str. 16 ½. II.

**Bahrom IRZAYEV,
"Qatag'on qurbonlari xotirasi"
davlat muzeyi bosh ilmiy xodimi,
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori**

“ALPOMISH” VA “MANAS”

tadqiqi

O'rta Osiyo xalqlarining urf-odatları, ma'naviy-ma'rifiy hamda adabiy tutumlarining bir-biriga hamohangligini ko'pchilik geografik omil bilan asoslashga harakat qiladi. To'g'ri, o'zbek-qirg'iz bir daryodan suv ichgan, azaldan qo'shni bo'lib vaqtning turfa sinovlariga birgalikda bardosh berib kelayotgan ikki qardosh eldir.

Ma'lumki, “Manas” o'zining hajmi va ijro ko'lamiga ko'ra jahonda eng yirik epos hisoblanadi. Manasshunoslarning bildirishicha, qirg'iz oqinlaridan biri Sog'imboy O'rozbekov aytgan variantning o'zi 180 ming misra keladi. Sayoqboy Qoralayev degan oqin esa “Manas”dan bir million misrani yoddan bilgani haqidagi faktlarning o'ziyoq eposning miqyosini chamalashga yordam beradi. Albatta, “Manas” eposi hajmiga yarasha badiiy san'at unsurlarini o'zida jam qilgani, yuksak ijro mahoratining yorqin namunasi ekani bilan ham e'tirofga munosib. Manaschi oqinlarning dostonni yoddan aytishi, vaziyat va holatdan kelib chiqib ham o'qib, ham to'qib, har bir ijrochi dostonning badiiy saviyasini yaxshilash yo'lida o'zidan bir ulush qo'shib borishi kitobxonda “Manas” zamonga moslashib, yosharib borayotgandek taassurot uyg'otadi.

“O'zbek xalq baxshilaridan yuz ellikdan ko'proq syujetga bo'lingan to'rt yuzdan ortiq doston yozib olingan. Bu dostonlar nihoyatda ko'p tarmoqli va ko'p mavzuli bo'lib, uzoq asrlar davomida yaratilgan va turli ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda kuylab kelingan. Ularning qadimiy namunalari qahramonlik dostonlaridir”. Mazkur yo'nalishdagi dostonlarning o'zbek folkloridagi eng yorqin namunasi “Alpomish”dir. O'ninchi asrlardan beri kuylab kelinadi, deya ta'kidlangan ushbu epik dostonda avvalgi gaplarimizda urg'u qaratganimiz, qahramonlik nihoyatda ulug'lanadi, mardlik va elparvarlik, vafo va jasorat qadrlanadi.

Tili, dini bir bo'lgan onaning ikki dilbandi, bir daraxtning ikki shoxi yanlig' qardosh-qarindosh xalqning aytimlarida bir-biriga ikki tomchi suvdek o'xshash jihatlar shu qadar ko'pki, ularni ko'rib, ba'zan hayratga tushadi kishi. Masalan, “Alpomish” va “Manas”dagi asosiy qahramonlar Hakimbek, Barchin, Qaldirg'och hamda Manasning tug'ilishi ilohiylik kasb etgani, ularning dunyoga kelishi epik asarlarda eng faol bo'lgan tush motivi asosida ayon bo'lganini ko'rishimiz mumkin. Bu haqda taniqli olim Jabbor Eshonqul o'zining “Tushning boshqa motivlar bilan qiyosiy tahlili” nomli maqolasida shunday deydi: “Alpomishning boshqa variantlaridagi tug'ilish motivini ham chuqurroq tahlil qilsak, u bevosita tush bilan bog'liqligini ko'ramiz. Fozil shoir variantida “Alpomish”ning tug'ilishi Shohimardon piming ravzasida tunab qolish bilan bog'lanadi, ya'ni qahramonning tug'ilishi ularning tushida ilohiy karomat qilinadi. Umuman, tush va tug'ilish motivi dostonlarimizda ko'pincha yonma-yon keladi”.

“Manas” dostonida ham Manasning tug'ilishi tushda ayon bo'ladi. Manasning otasi Jaqipning tushini Boyjigitdan boshqa hech kim ta'birlab berolmaydi. Jaqipning tushidagi burgut va yo'lbars tug'ilajak farzand nishonasi sifatida ta'riflanadi.

Eposlarni mutolaa qilish jarayonida ulardagi uyg'un jihatlar yanada yaqqol namoyon bo'lib boraveradi. Jumladan, har ikki epik asarda ham musobaqalashish sahnasi mavjud. Ana shu musobaqa shartlariga e'tibor qaratadigan bo'lsak, ikki dostonda ham bir xil shartlarga guvoh bo'lamiz. Xususan, “Manas”da kurash, yombi otish, nayza sanchish va ot poygasi shartlari qo'yilgan asardagi bellashuvlar bilan bog'liq sahnalarda. Xuddi shunday “Alpomish”da ham Barchinga uylanish uchun da'vogarlar aynan kamondan nishonni mo'ljallash, kurash va ot poygalashish kabi shartlarda kuch sinashadi. Shu va shu kabi o'zaro uyg'un jihatlarining yuzaga kelish sabablari haqida to'xtalib, ayni bellashuv shartlaridagi o'xshashlikni geografik omil sabab va qo'shni

xalqlarning bir-birining urf-odatları, udumlari, marosimlaridan boxabarligi va bir-biriga har tomonlama yaqinligi bilan izohlash mumkin.

Albatta, bu bilan mazkur ikki eposni to'laligicha bir-biriga o'xshash, degan fikrdan yiroqmiz. Qirg'iz xalq eposining nafaqat o'zbek dostoniga, balki boshqa xalqlarning epik asarlariga o'xshamaydigan tomonlari ham talaygina ekan. Masalan, “Manas”ning boshqa turkiy ellarning qahramonlik dostonlaridan bir farqi, uning matnida nasriy parchalar – “qora so'z” yo'q, boshdan oxir she'riy yo'sinda. Ikkinchi bir ayirmasi shuki, “Manas” musiqa jo'rligisiz, mimika, jestikulyatsiya va rechitativ yordamida ijro etiladi. Bu esa, nazarimda, ayni dostonning epik muhit bag'ridan hali uzoqlashmaganini ko'rsatadi. Chunki kuy-qo'shiqqa qanchalik omuxta bo'lsa, qahramonlik dostoni asl epik xossalarini boy berib, muayyan darajada “liriklashib” boradi. Bizning “Alpomish”, “Go'ro'g'li” dostonlarida “qora so'z” she'riy matn bilan qariyb bir xil ko'lamda. “Oshiq G'arib va Shohsanam”, “Yozi bilan Zebo”, “Sayotxon va Hamro” kabi dostonlarda esa qahramonlarning bir-biriga aytgan so'zlarigina nazmiy shaklda, asosiy matn esa nasrda bo'lishi asarning epik xossalarini qariyb yo'qqa chiqarishga xizmat qiladi. “Manas” eposi shu jihatdan ham o'ta noyob.

“Manas” – ulkan hajmiga yarasha ko'p qatlamli, ko'lamdor doston. Unda qadimgi qirg'iz hayotiga xos deyarli barcha narsa tasvirlangan bo'is tadqiqotchilar “Manas”ni qirg'iz o'tmishining ensiklopediyasi, deya ataydi. Dostonda Uzoq Sharq va Oltoydan boshlab Xiva hamda Qrimga qadar bo'lgan geografik kengliklar yastanib yotadi.

Dostonda islomiy negiz barqaror. Ammo shu bilan birga, eng qadimgi turkiy diniy inonchning bir tizimi bo'lgan shamoniylilik, qolaversa otashparastlik, buddaviylik ham ahyon-ahyonda bo'y ko'rsatib qo'yadi. Ulkan Osiyo qit'amizdagi o'nlab xalqlar va elatlarning vakillari syujet voqealarini harakatga keltiradi.

Shu o'rinda bu eposning “Alpomish” dostoni bilan o'zaro uyg'un jihatlar haqidagi fikrlarimizni davom ettirib, shuni aytishimiz mumkinki, yuqorida ta'kidlaganimiz, tush motivi yana bir o'rinda uchraydi. Bunga to'xtalganimizning boisi har ikki eposda ham aynan bir xil qahramonlar bilan, bir-biriga juda o'xshash syujetlarda aks etadi. Ya'ni “Alpomish”dagi Qorajon bilan “Manas”dagi Almambet obrazlari asar bosh qahramoniga ilohiy bildirigiga asosan, do'st tutingan qahramonlardir. Ularning mazkur do'stlik rishtalari aynan tushda ayon bo'lishi va Qorajon va Almambetning epos bosh qahramonlariga maslakdosh bo'lishi tush motivi orqali ilohiy ma'no kasb etadi.

Yana bir ta'kidlash mumkin bo'lgan obraz bu cho'pon

obrazidir. Alpomishning maslahatgo'yi Qultoy biz bilgan oddiy cho'pon obrazi emas. Aynan shunday “Manas”da ham cho'pon obrazi mavjud. Manasni bolaligida tarbiya qilib berishi uchun ot-onasi O'shpir otlik cho'ponning yoniga olib boradi. Manas uning qo'lida ma'lum muddat tarbiya oladi. Alpomish ham Qultoy qiyofasida gavdalanishi bu obrazlarning ahamiyatini, hali o'rganish va tadqiq etish mumkin bo'lgan tomonlari anchagina ekanini anglatadi. Har ikki eposda yana bir e'tiborni tortgan syujet bu chiltonlar bilan bog'liq sahnadir. “Alpomish” dostonida Alpomish Barchinni olib kelish uchun safarga otlanib, yo'lida qabristonda tunab qolib, quyidagi tushni ko'radi: “Shohimardon piri chiltonlarga aytdi:

– Bul bachcha bizning muridimiz bo'ladi, bugun sizlarga mehmon bo'ldi, ko'nglini naza qilmay, vaqtini xushlab jo'natingizlar.

Shu gapni aytib, Shohimardon piri jo'nab ketdi”.

“Manas”da ham O'shpirning qaramog'ida bo'lib, qo'y boqib yurgan Manas bir qo'yni bo'ri olib qochayotganini ko'rib qoladi. Va uning ortidan quvadi. Bo'ri esa uni qirg' chilton davrasiga yetaklab boradi.

“Alpomish” hamda “Manas” dostonlarini qiyoslash jarayonida qirg'iz xalq eposi faqat she'riy yo'sinda bitilganini va umuman, nasriy bayon shaklida bitilgan matn yo'qligiga guvoh bo'ldik. “Alpomish”da esa undan farqli o'laroq she'riy ifoda bilan nasriy bayon parallel keltirilgan. Ammo mutolaa chog'ida “Manas”ning she'riy ifodasida bayonchilik ko'pligini, o'zbek xalq qahramonlik dostoni “Alpomish”da esa nasriy bayon bisyorligiga qaramasdan unda adabiy san'atdan nihoyatda mohirona foydalanilganiga amin bo'ldik. Hattoki nasriy ifodada ham sa'j kabi adabiy san'at turidan keng foydalanilgani, oddiy bayonchilik ham san'at darajasiga olib chiqilganini kitobxon ich-ichidan anglab boradi. Biroq “Manas”ni o'zbek kitobxonlariga taqdim etgan mutarjimlar ustod Mirtemir, Sulton Akbariy, Tursunboy Adashboyev, Zuhridin Isomiddinov va boshqalar nihoyatda ustalik bilan uni tarjima qilgan. Biz yuqorida ta'kidlagan bayonchilikning o'quvchiga maloli bilinmaydi.

Shu o'rinda tarjimonlarning mashaqqatli mehnatini e'tirof etish lozim. Ayniqsa, ustod Mirtemir

“Manas”ni o'zbekchallashtirishdan oldin bir necha oylab Qirg'izistonda ijodiy safarlarda bo'lib, manaschi oqinlar, yozuvchi-shoirlar bilan uchrashib, fikrlashib, maslahatlashgan. Natijada asarning ruhiyatini saqlagan holda o'zbek tiliga o'girishning uddasidan chiqqan. Undan so'ng 1987-yilda kamtarin shoir Sulton Akbariy tomonidan eposning ikkinchi qismi juda ham qisqartirilgan holda o'zbek kitobxonlari e'tiboriga havola etilgan.

“Manas”ni bolalarbop holda o'zbekchallashtirishni ustoz shoir Tursunboy Adashboyev maromiga yetkazgan. 2017-yili Qirg'iziston Prezidenti O'zbekistonga tashrif buyurganida davlatimiz rahbari “Manas”ning o'zbek tiliga tarjima qilingan yangi variantini tuhfa qilgan edi. Ana o'sha o'girma manasshunos olim Zuhridin Isomiddinov tomonidan o'zbekchallashtirilgandi. Mazkur tarjimaning avvalgilardan farqli jihati shuki, u eposning qisqartirilgan emas, aksincha qisilgan variantining o'zbekcha shaklidir. Aniqliq qilib aytganda, Qirg'iziston xalq yozuvchisi Beksultan Jakiyev dostonning siqilgan variantini tayyorlashga muvaffaq bo'ldi. Zuhridin Isomiddinov aynan o'sha variantni o'zbek tiliga o'giran.

Rus olimlaridan biri V. Jirmunskiy “Alpomish” dostonining kelib chiqish tarixini o'rganib, uni to'rtta: qo'ng'iroq, o'g'uz, qipchoq va oltoy versiyalariga ajratgan. Ana shu so'nggi versiyaga ko'ra, unda “Alp Manas” oltoy qahramonlik ertagi mavjudligi haqida gap boradi. Ko'pchilik folklorshunos olimlar “Alpomish” va “Manas” dostonlaridagi o'zaro uyg'unliklarni mana shu ertak bilan bog'lab, qadimda Alp Manas otlik qahramon bo'lgani va uning xalq ichida mard, jasur, elparvar qahramon sifatida dovruq qozongani bilan izohlaydi. Keyinchalik turli sabablarga ko'ra, doston ijrochilari xalq orasida ma'lum va mashhur bo'lgan eposlarni kuylash chog'ida turkiy xalqlar orasida tilga tushgan epizodik sahnalarni, turli syujetlar va bir-birini takrorlovchi motivlardan unumli foydalangan bo'lishi mumkin, deya mulohaza qiladilar. Chindan ham yeri va suvi bir bo'lgan qardosh ellarning orzu-umidlarini aks ettirgan epik asarlarning ildizi uzoq o'tmishda yashab o'tgan turkiy xalqlar halqasiga borib taqalsa, ajab emas...

Dilmurod DO'STBEKOV

Azim SUYUN,

O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan
madaniyat xodimi, shoir

TUTQUN

G'animlar tahqirlab beshafqat,
Onangdan ayrilding, dedilar.
Tutqunning ko'zida, betoqat,
Qatra yosh ko'rmoqchi edilar.
Qatra yosh...
Mag'rur qoldi mag'rur bosh.

Ko'zyoshlar boisi – g'am, alam,
Yoringdan ayrilding, dedilar.
Ko'ziga boqdilar shod, xurram,
Qatra yosh ko'rmoqchi edilar.
Qatra yosh...
Mag'rur qoldi mag'rur bosh.

Qasoskor xabarlar bilmas had,
Vatandan ayrilding, dedilar.
Va uning ko'zida so'nggi dard –
Qatra yosh ko'rmoqchi edilar.
Qatra yosh...

Bir qalqdi...
Jon edi o'sha yosh!

BAHODIRNING QILICHI

Bahodirning qilichi sindi...
So'nggi nuqta.
Tugadi ertak.

Pastak hovli chetida dilxun
Bir bola yig'laydi –
qo'lida kitob.
Bahodirning qilichi sindi,
Bahodirning qilichi sindi.
Yovniki butun!

Qayga ketdi yaproqdek bola,
Bo'ta kabi qayda bo'zlaydi?
Uchib yurgan varaqlar, ana,
Shamollarga ertak so'zlaydi.

Bola qani?.. Bilmayman, ammo,
Ishonaman, qaylardadir u
Bahodirga qilich izlaydi...

IKKI DUNYO SENDAN

KECHMAYMAN!

ANG'IZ O'SGAN YERLARDA

Ang'iz o'sgan yerlarda otlar bevaqt o'lmagay,
Yaxshi bo'lsa ayollar, erlar yuzi so'lmagay.

Qaysi yurtida chinakam botir bo'lsa yigitlar,
O'shal yurtning ellari yovlarga qul bo'lmagay.

Ot minmagan ot minsa, chopa-chopa o'ldirar,
Bog' ko'rmagan bog' ko'rsa, payhon qilar, so'ldirar.

Hushyor bo'lgil, jon elim, elday saqla elingni,
Yovlaringga yo'l bersang, paymonangni to'ldirar.

Bosh kesilsa, yoronlar, sochga motam tutilmas,
Qon qusilsa, yoronlar, ichga suvdek yutilmas.

Qay bir millat tuprog'in toptar ekan makkor yov,
O'zligin bilganlarning baxti aslo butunmas!

Arg'umog'larga mining, G'olib qilich yor bo'lsin!
Bu dunyoda har kimning o'z Vatani bor bo'lsin!

VATAN

O'zimni tanidim, ko'klarda uchdim,
Momiq bulutlarning havosin ichdim –
Ko'zlarim to'ymadi, ko'zlardan kechdim.
Vatan! Ont ichmayman, qasam ichmayman,
Lekin ikki dunyo sendan kechmayman!

Olis dengizlarda suzdim baliqday,
Ofatijon sohil, yurdim xoliqday,
Dengizim yo'q garchi, bezdim, toliqidim,
Vatan! Ont ichmayman, qasam ichmayman,
Lekin ikki dunyo sendan kechmayman!

Men kezmagan jannat bog'lar qoldimi?
Oyog'im yetmagan tog'lar qoldimi?
Ular jodusiga jon boylandimi?
Vatan! Ont ichmayman, qasam ichmayman,
Lekin ikki dunyo sendan kechmayman!

Aytib bo'lmas ekan dunyolar sirin,
Qalbda bir yapon qiz ismi yashirin.
Tojmahalda ko'zyosh to'kkanlarim chin.
Vatan! Ont ichmayman, qasam ichmayman,
Lekin ikki dunyo sendan kechmayman!

Oh-oh, aylanayin bo'yingdan o'zim,
Yuzim o'zingdiansan, o'zingsan ko'zim.
Senga qo'shiqlarim ko'p erur mening.
O'lsam, quchog'ingda o'lurman sening!
Vatan! Ont ichmayman, qasam ichmayman,
Lekin ikki dunyo sendan kechmayman!

* * *

– Ular qanday yashar, birodar,
Taqr sahro, samum, dovulda?
Bu savolni menga necha bor,
Berishdilar tog'li ovulda.

Yo'lovchiman, sahroliklar ham
Qo'noq etdi o'z davrasida...
– Ular qanday yashaydi, oshnam,
Qon qaqshagan tog' orasida?

MENING KOREYS

dugonam

“Asal oyimiz O‘zbekistonda maroqli o‘tyapti...”

“Qish g‘amini yozda ye” degan xalqimizning dono naqliga amal qilib kompot yopayotsam, telefonimga xonimdan xabar keldi. Ko‘rishgani vaqtim yo‘qligiga ishora qilib telegramdan birin-ketin yopilgan kompotlarning suratini jo‘natdim. Oradan bir soatlar o‘tib, koreyscha ovqat va o‘rikli murabbo solingan paket eshigim oldida turibdi. “Sizni bezovta qilmay, ovqat siz va bolalaringiz uchun yetarli, menimcha. Bu bizning milliy taomimiz kimbap, sizga yoqadi degan umiddaman”, degan xabar qoldiribdi. Undan darhol ortga qaytishini iltimos qilib men ham sovg‘a berib, qayta bunday ovora bo‘lmasligini ta’kidladim. “Siz menga qimmatbaho sovg‘a – kitob berdingiz, evaziga tergan o‘riklarimni qoldiray, desam, ko‘nmadingiz. Bugun ularni murabbo qilib keldim. Siz mehribon insonsiz, bolalar bilan oson emas shuncha ish”, deya qo‘shimcha qildi. Eh, Mi Jung xonim, men-ku shaharda yashayman, hamma sharoit muhayyo, qishloqdagi o‘zbek ayollarining mehnatkashligini ko‘rmabsiz, dedim ichimda.

Mi Jung xonimning aytishicha, uning turmush o‘rtog‘i janob Si Chan Park avtomobillarning yangi ko‘rinishlarini yaratadigan dizayner ekan. U yurtimizga shartnoma asosida ishga taklif qilinib, hozirda “UzAutoMotors” kompaniyasi bilan hamkorlikda yangi loyihalar ustida ishlayapti ekan. Mi Jung esa aniq fanlar sohasida o‘qigan bo‘lsa ham, ijodni his qiladi, turmush o‘rtog‘ini yaxshi tushunadi, qo‘llab-quvvatlaydi.

Yetti yillik muhabbat qissalari shiringina to‘yga ulanib, o‘tgan yili 3-dekabrda nikohdan o‘tishibdi. Xonim 50, janob 52 yoshda. Dugonamning aytishicha, Koreyada erta turmush yoshi 30-35, normal turmush tarzi 40 dan yuqori hisoblanar ekan. U menga nikoh marosimlarini zavq bilan ko‘rsatayotgan payt kelin-kuyovning onalari milliy libosda ekani e‘tiborimni tortdi. Samimiy, ortiqcha dabbabasiz kiyimlar

shunday yarashganki, asti qo‘yaverasiz. Kuyov bo‘lmish to‘ydan roppa-rosa bir hafta, Mi Jung esa ikki oy o‘tib, O‘zbekistonga kelibdi. “Asal oyimiz O‘zbekistonda juda maroqli o‘tyapti. Ilk ko‘rishganimizdayoq meni uyingizga taklif qildingiz. Ishonch uchun rahmat, ammo bizda unday emas. Qolaversa, turmush o‘rtog‘ingiz bilan ham tanishtirdingiz. Oilangizga yaqin inson sifatida ko‘rganingiz uchun tashakkur”.

“Har kuni Koreyaga borib qaytaman”

“Mi Jung, yurtigingizni sog‘inmadingizmi?” degan savolimga ko‘zida bir quvonch, bir ichki sog‘inch to‘la yosh aylanib: “Ha, ayniqsa, kecha, – dedi. – Bilasizmi nima uchun, chunki Meyjik siti (“Magic city”)dagi asosiy favvorani yoqishgan paytda koreyscha musiqa yangradi. Yana aynan men yoqtiradigan klassik musiqalardan. U paytdagi holatimni tasvirlab berolmayman, lekin bolaligim, onam, singillarim ko‘z oldimdan o‘tdi. Shuning uchun u yerga har kuni borishni maqsad qildim, ammo endi yig‘lamaslikka harakat qilaman”.

Biz, odatda, bolalar maydonchasida ko‘rishamiz. U kelishi bilan bayram boshlanadi go‘yo. Tanigan-tanimagan bolalarning hammasiga shokolad ulashgani uchun bolalar ham qo‘llarini silkitib, “Hello!” deb hayqirib, yosh qizchalar Mi Jung xonimni sayyoh deb o‘ylab savollar beradi. Bir kuni undan mashhur zamonaviy musiqiy guruhlar haqida so‘rashganda, xonim asosan klassik qo‘shiqlar tinglashini, ammo hozir ular so‘ragan guruhlarini internetdan topib berishini aytganda, qizchalar tabassum bilan koreyscha iyerogliflarga termildi. Mana, bir zumda musiqa ham topilib, hamma birga qo‘shiq kuylashga tushdi. Avval yoqtirmaydigan qo‘shiqchilarini endi maroq bilan tinglayotgan Mi Jungning ko‘zlariga boqib, Vatan sog‘inchini payqash qiyin emas. “Men ham sizlarning qo‘shiqlaringizni bilaman, “Yor-yor”, “Kelin salom”. Chunki o‘zbekcha to‘yga taklif qilishdi. Andijonga bordik. Kuzda Samarqand, Buxoro va Xivaga borishni rejalashtirdik. Umuman, yurtigingiz go‘zal”, deydi u boshini egib-egib.

Shunday qilib, u kuzda sayohatga chiqishni rejalashtirgan bo‘lsa, men mevali daraxt ekishni dilimga tugib qo‘ydim.

Shohsanam NISHONOVA

Mulohaza

Kasbim taqozosi bilan nuroniy bir onaxonning xonadonida mehmon bo‘ldim. Tushlik vaqti edi. Mehmon emasmanmi, hurmatim yuzasidan dasturxon yozildi, turli noz-u ne‘matlar qo‘yilib, qaynoq choy keltirildi. Tanovul yakunida onaxonning duosidan so‘ng suhbatga kirishib ketdik.

Suhbat orasida onaxon nabirasiga: “Qizim, to‘g‘ram nonlarni nega non idishga solmasdan yerga qoqib keldingiz? Axir bu isrof-garchilik-ku, olib qo‘yganingizda hali kechki ovqatda yesak bo‘lardi. Yoki har safar siz shunday ishni bajarib kelganmisiz?” deya o‘rnidan jadal turib, yerdagi mayda-mayda non bo‘laklarini puflab, ko‘ziga surtib olib keldi va “nonning uvog‘i ham non-da”, deya ularni non idishga solib qo‘ydi. Men onaxonning gaplariga chalg‘ib, nabirasining xatti-harakatlariga e‘tibor bermay qolgan ekanman. Bilganimda esa nabira qizga achinish hissi bilan qarab qo‘ydim.

– Bolam, bular hali yosh-da. Qiyinchiliksiz katta bo‘lyapti, – dedi onaxon supaga o‘tirar ekan. – Qiyinchilik ko‘rmasin, ilohim, – deya qo‘shimcha qilib qo‘ydi keyin. – Oilada besh nafar farzandimiz bilan yetti kishi bo‘lib yashar edik, – deya gapirishda davom etdi onaxon supaga kelib o‘tirar ekan. – Rahmatli turmush o‘rtog‘im quruvchi bo‘lib ishlagan. Men uy bekasi edim. Mustaqillikning ilk yillaridagi qiyinchilik kunlari

NON

qadri

hamon esimda. Bolalarim yosh, ayni yeyman, ichaman deyidigan davri. Turmush o‘rtog‘imning maoshini arang ro‘zg‘orga yetkazar edik. O‘sha vaqtlarda hamma narsaning narxi qimmat bo‘lgan. Har oyda oziq-ovqat mahsulotlariga qishloq do‘konida navbatda turib, kishi boshiga taqsimlanganinigina olar edik. To‘rt faslning o‘ziga yarasha mashaqqatlari bo‘lgan. Ayniqsa, bug‘doy o‘rimi paytida o‘rimdan keyin dalalarga borib, ko‘pchilik qatorida bug‘doy mashog‘i terar edim. Bir haftaligini asfaltda yanchib, yuvib, don qilardim. So‘ng 10–15 kilogramm bug‘doyni tegirmonda navbatda turib, un holiga keltirib, non yopgan vaqtlarimiz ham bo‘lgan-

da, bolam. Qiz tushmagur bo‘lsa, tuppa-tuzuk nonlarni uvol qiladi-ya, nonning qadr-qimmatini ular emas, mana, biz bilamiz-da, – deya so‘zini yakunladi onaxon.

Albatta, onaxonning gaplarida jon bor. Bugun mehnat qilgan odam qiyinchiliksiz non topa oladi. Lekin bu isrof-garchilikka yo‘l qo‘yish degani emas-ku!

Darhaqiqat, bugun yurtimizda tinchlik-osoyishtalik hukmron. Dalalarda, polizlarda noz-ne‘matlar yetarli, xonadonlarda fayz-u baraka, xotirjamlik bor, dasturxonlar to‘kin. O‘qib-o‘rganaman, ishlayman, muvaffaqiyat sari yuksalaman

desangiz, barcha imkoniyatlar eshigi ochiq. Hamma shart-sharoitlar muhayyo, harakat qilib, oldinga intilgan insonning orzusi amalga oshmay qolmaydi.

Bir so‘z bilan aytganda, jannatmakon yurtimizda hech kim, hech qachon e‘tibordan chetda qolmaydi. Shunday ekan, Yaratgan tomonidan bizga berilayotgan ne‘matlarga beadam shukur qilib, tinchlikning, to‘qchilikning qadriga yetib yashamoq ham qarz, har farz emasmi, aziz zamondosh?

Gulnoza ERGASHEVA,
O‘zbekiston Jurnalistlar
uyushmasi a‘zosi

NOLA QILAR

DARSHABOT ARIQ

“1920-yilning marti. Qo'mondon Frunze boshchiligidagi qizil armiya askarlari vodiydagi qo'rboshilik harakatini tugatish, istibdodga qarshi bosh ko'tarayotgan xalq qo'zg'olonlarini bostirish maqsadida Qo'qonga keldi. Ularga Rajabgardi va O'qchi qishloqlarida qo'rboshilarning uyasi joylashgani haqida xabar yetganligi sababli asosiy kuch shu tomonga qaratildi...”

Qishlog'imiz oqsoqoli Quvvatali amakining xotiralar kitobini o'qir ekanman, asrlar davomida o'zanini yo'qotmay oqayotgan Darshabot arig'i bilan bog'liq voqealar diqqatimni tortdi. Bizning Rajabgardi va u bilan yonma-yon joylashgan O'qchi qishlog'i vodiyni o'rab turgan Oloy tog'i adirliklarining etagida joylashgan bo'lib, So'x soyining Qirg'iziston chegarasidan o'tib, vodiya quyilish qismi shu yerdan boshlangan. Shu sababli suv boshi hisoblangan bu ikki qishloqdan tuman markazi bo'lmish Yaypan shahri atrofidagi o'nlab qishloqlarga suv yetkazish maqsadida ariq qazilgan. Qishloqning chetidan o'tgan bu ariqlarga Darshabot ariq, Hasan ariq, Oqyozi ariq deb suv ichuvchi qishloqlarning nomi berilgan.

Yonma-yon joylashgan bu ariqlarning qirg'oqlari bir-biriga tutashib ketgan yovvoyi jiyda, do'lana, itburun changallari bilan qalin qoplangan bo'lib, yiliga ikki marotaba bahor va kuz oylarida shu qishloqlardan ariq qazuvchilar, ya'ni poyishkanchilar kelib o'z ariqlarini tozalab turishgan. Rus armiyasi askarlari qo'rboshilarning manzilini aniqlash maqsadida qishloqqa kirib kelganida ham bahorning dastlabki oyi bo'lgani uchun deyarli barcha erkaklar omoch-u ketmon bilan dalada, ikki yuzdan ziyod poyishkanchilar esa Hasan ariq va Oqyozi ariqlarini qazish bilan band bo'lgan.

Ikki qishloq – O'qchi va Rajabgardi mahallalarida uyma-uy yurib, qo'rboshilarni surishtirgan qizil askarlar qishloq ahlidan ularning bu yerda hech qanday manzili yo'qligi haqidagi javobni oladi. Biroq makoni adirliklar orasida bo'lgan qo'rboshilar bu yerga bosqinchilar askarlari kelgani haqidagi xabarni eshitib, adirdan O'qchi qishlog'iga tushishadi va orada jang bo'lib o'tadi. Oz sonli qo'rboshilar kuchlar teng emasligini anglab adirga chekinadi. To'rt askar va bir komandiridan ayrilgan qizil askarlarning jang tafsiloti Frunzega yetkaziladi. Ko'zi qonga to'lgan rus armiyasi qo'mondoni ularga yetkazilgan talafot, o'ldirilgan askarlar xuni uchun mana shu ikki qishloqdagi o'n

to'rt yoshdan oshgan barcha erkak zotini to'rt soat davomida qatag'on qilishga, ya'ni otuv hukmiga buyruq beradi.

Kelgindilardan bu qadar beshafqatlik kutmagan qurolsiz qishloq erkaklari bir-ikki qarshilik ko'rsatishadiki, foydasi yo'q. Shunda eni uch metr dan ziyodroq Darshabot ariqda katta suv bo'lib, Rajabgardi qishlog'ining jon asrashga ulgurgan barcha o'smir-u erkaklari ariq qirg'og'idagi changallar orasiga yashirindi. Miltiq va miltiq uchiga o'rnatilgan uzun nayza va qilich bilan qurollangan bosqinchilar buni anglab qolib, 138 gunohsizni nayza sanchib va qilich bilan chopib, 32 kishini esa otib o'ldiradi. O'qchi qishlog'i hududida o'z ariqlarini qaziyotgan, hech gapdan bexabar ikki yuzdan ziyod poyishkanchilarning birortasi ham omon qolmay, Darshabot ariq qirg'og'ida qatl etiladi.

Aytishlaricha, bu qirg'inbarotdan qo'rqib ketgan yoshgina juvon ikki bolasi bilan ariq ustidagi ko'priq tagiga yashiringan ekan. Kun bo'yi o'tirib toliqqan, qorni ochgan bolalarining biri non deb injiqlik qilganida ko'priq ostidagi yig'i tovushini eshitgan bosqinchilar ona va bolalarni o'sha zahoti nayza sanchib o'ldirganini qishloq ahli hamon afsonaday yodda saqlaydi. Xullas, o'sha kuni necha minglab insonlarga obihayot ulashgan Darshabot arig'ining suvi to'rt yuzdan ziyod shahid ketgan gunohsiz jabrdiydalarning qoniga yo'g'riladi.

Aslida, shu kuni qatl etilganlar soni yetti yuzdan ortiq bo'lib, bular qilichdan o'tkazilgan O'qchi qishlog'ining erkaklari va Rajabgardi qishlog'idagi dalada ishlayotgan dehqonlar va qishloqning chetidagi, ya'ni Qo'rg'oncha mahallasida o'ldirilgan bolalar va ayollar edi. Ya'ni Qo'rg'onchada istiqomat qilgan xonadon erkaklari to'rt ayol va o'n yetti bolani somonxona ostidagi yerto'lga yashirib, o'zlari qochishga ulgurgan. Ularni payqab qolgan bosqinchilar bo'lajak qurbonlari ayollar va bolalar ekanligini aniqlagan holda somonxonaga o't qo'yib, ularning tutunga bo'g'ilib jon berishini kuzatib turgan.

Mal'un bosqinchilar qishloqda erkaklar qolmaganiga ishonch hosil qilgach, sirkorlik, burkorlik, vassajuftlik usulida qurilgan 62 ta o'ziga to'q oilaning uylariga o't qo'ygan. Kechga tomon borib vahshiy dushman bu yerlarni tark etgach, qishloqda ko'tarilgan dod-u faryod borliqni larzaga keltirgan ekan. Yuzlab shahid ketganlarni qabristonga

qo'yish uchun qishloqning kayvoni onaxonlari boshchiligidan ayollardan uchta guruh tuzilgan. Ular mash'alalar yordamida qatl etilganlarni qabristonga yig'ib dafn etishgan. Keksalarning aytishlaricha, bu begunohlarning ko'plari eski qabrlarga ikkitadan, uchadan qo'yilgan. Negaki necha yuzlab insonlarga qabr qazish ayollar uchun qiyin kechgan. Bu achchiq xotiralarning davomi uzoq. Chunki bunday qonxo'rlik bilan bostirishlar yozga chiqib yana va yana davom etgan. Xalq dardi, millat ko'ksining og'rig'iga aylangan bu voqea hamon unutilgan emas. Hali-hanuz qishloq ahli orasida “Darshabot arig'ining suvi qon bo'lib oqqan yillar”, degan ibora ko'p ishlatiladi. Ta'kidlashlaricha, o'sha qayg'uli kunda uning suvi 20–30 chaqirim uzoqlarga qadar qon bo'lib oqqan.

Hozirda uning yonidagi Hasan ariq va Oqyozi ariqlari o'rniga sement kanal qurilgan. Ammo zamon o'zgarishlari ham Darshabot arig'iga daxl qila olmadi. U hamon o'zining eski o'zani bo'ylab shahid ketgan gunohsiz insonlarning achchiq xotirasini bag'riga bosgancha sokin oqmoqda. Ha, uning suvi ilgariidek shiddatli emas. Ammo asrlar yuziga ajin solgan miskin momodek hamon nolali xotiralar so'zlaydi...

*Bag'ri kuyuk, bag'ri suyuk Darshabot ariq,
Ne jonlarga obi-hayot ulashgan Ona.
Xotirlar dardi bilan bag'ri qabariq,
Xotirlar dardi bilan oqar devona.*

*Nolasiga quloq tuting: shahid jonlarning
Istibdodga bosh ko'targan isyoni yashar,
Erk yalovin baland tutgan but imonlarning
Har qadamin qo'llab turar bu ruhiy bashar.*

*Bag'ri najot bo'lolmagan Darshabot ariq,
Necha yillar ko'z yoshlarga bo'loldi tirgak.
Bunda har tun ona yig'lar ranglari sariq,
Bunda har tong bosh egadi beva kelinchak.*

*Yillar o'tdi armonlarni ilkiga osib,
Hurriyatdan charog'ondir ushbu kun borliq.
Ammo shahid bolalarin ko'ksiga bosib,
Hamon mungli nola qilar Darshabot ariq.*

Zulfiya YUNUSOVA

Fransiya poytaxti Parij shahrida o'tkazilayotgan XVII yozgi Paralimpiya o'yinlari ayni qizg'in pallaga ko'tarildi. Unda tarkibidan Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi (MVSM) vakillari ham o'rin olgan O'zbekiston terma jamoasi a'zolari muvaffaqiyatli qatnashmoqda.

BAYRAMGA MUNOSIB SOVG'A

Matonatli va irodali sportchilar o'rtasida tashkil etiladigan to'rt yillik o'yinlarning bu galgisiga vakillarimiz keng tarkibda, ya'ni O'zbekiston paralimpiyasi tarixida rekord ko'rsatkich delegatsiya (*113 ta sovrinli o'rinlar uchun kurash olib boradigan 65 nafar sportchi*) bilan yo'l olgandi. 28-avgust kuni start olgan XVII yozgi Paralimpiya o'yinlarida erishilayotgan natijalar ham shunga varasha yuqori bo'lmoqda.

O'zbekiston nomi musobaqaning dastlabki kuniyoq "Parij - 2024" yozgi Paralimpiya o'yinlarida sovrindor bo'lgan mamlakatlar ro'yxatidan joy oldi. Unga parasuzuvchimiz Muslima Odilova mualliflik qildi. S13 klassida ishtirok etgan hamyurtimiz 100 metrda batterflay usulida suzish dasturida marraga uchinchi bo'lib yetib keldi va bronza medal bilan taqdirlandi. Shundan so'ng "o'zbekistonlik sport muxlislari diqqat-markazidagi katta sahna"ga parataekvondochimiz Ziyodaxon Isoqova va paraatletimiz Kubaro Hakimova ko'tarildi. -47 kg vazn toifasida dayanga chiqqan parataekvondochimiz finalga qadar barcha raqiblarini mag'lub etdi. Perulik Leonor Karransaga qarshi kechgan so'nggi bahsda esa 4:10 hisobida imkoniyatni boy berib qo'ydi va kumush medalga sazovor bo'ldi. Parayengil atletika bo'yicha yadro uloqtirish (*F41 klass*) bahslarida ishtirok etgan hamyurtimiz Kubaro Hakimova esa 10.36 metr natija qayd etdi va u ham Paralimpiya o'yinlarining kumush medali bilan taqdirlandi.

Delegatsiyamiz hisobiga dastlabki oltin medalni paraatletimiz Asila Mirzayorova keltirdi. U uzunlikka sakrash bahslarida (*T11 klass*) dastlabki urinishdayoq 5 metr-u 22 santimetr

natija qayd etib, barcha raqiblaridan o'zib ketgan bo'lsa, beshinchi urinishda 5.24 metr natija bilan o'z rekordini ham yangiladi. Boz ustiga, paralimpiyachimiz 1996-yilgi Atlanta Paralimpiya o'yinlarida ispaniyalik Ortiz tomonidan 5.07 metr natija bilan o'rnatilgan rekordni ham yangilashga muvaffaq bo'ldi. Barakalla, Asila!

Erkaklar o'rtasida F37 klassida yadro uloqtirish dasturida qatnashgan hamyurtimiz Qudratullaxon Ma'rufo'jayev ham g'oliblikka erishdi. U yadroni 16.37 metrga uloqtirib, oltin medalni qo'lga kiritgan bo'lsa, yana bir yadro uloqtiruvchimiz Tolibboy Yo'ldoshev 15.24 metr natija qayd etib, bronza medalga ega chiqdi. Shu tariqa XVII yozgi Paralimpiya o'yinlarining dastlabki ikki kunidayoq O'zbekistonning matonatli parasport delegatsiyasi medallari soni 2 tadan oltin, kumush va bronzaga aylandi.

Uchinchi kungi musobaqalar yurtimiz paralimpiyachilari uchun juda omadli kechdi. Yana 3 ta oltin, bittadan kumush va bronza medalga ega bo'lgan delegatsiyamiz jami 5 ta oltin, 3 ta kumush, 3 ta bronza medal bilan umumjamoa hisobida 7-o'ringa ko'tarilib oldi. Bu zafarlar eng aziz, eng ulug' bayram – Mustaqillik kuniga munosib sovg'a bo'ldi!

Uchinchii kungi musobaqalarning yadro uloqtirish (*F12*) bahslarida mamlakatimiz sporti sharaflini himoya qilgan Elbek Sultonov 16.45 metr natija qayd etib, oltin medalni qoʻlga kiritdi. U “Tokio – 2020” Paralimpiya oʻyinlarida aynan shu yoʻnalishda bronza medaliga sazovor boʻlgan edi. Hamyurtimiz Asadbek Toshtemirov (-80 kg) esa parataekvondo WT boʻyicha final jangini meksikalik Mario Luis Naveraga qarshi

oʻtkazdi va 38:17 hisobida zafar quchib, musobaqa gʻolibiga aylandi. Parayengil atletika boʻyicha F57 klassining nayza uloqtirish bahslarida qatnashgan hamyurtimiz Yorqinbek Odilov 50.32 metr natija koʻrsatishga erishdi. Bu unga musobaqaning oltin medalini taqdim etdi. Yorqinbek "Tokio - 2020" yozgi Paralimpiya oʻyinlarini 4-oʻrinda yakunlagandi, bu safar chempion boʻldi! Parayengil atletikaning F57 klassida disk uloqtirish dasturi boʻyicha bahslarida qatnashgan yurtdoshimiz Mohigul Hamdamova esa 32.75 metr natija bilan 3-pogʻonadan joy oldi - bronza medal bilan taqdirlandi. Mahoratli parataekvondochimiz Guljanoy Naimova Paralimpiya oʻyinlaridagi ikkinchi medalini qoʻlga kiritdi. K44 klassida +65 kg vazn toifasida qatnashgan hamyurtimiz britaniyalik Emi Tryusdeylga qarshi chempionlik jangida jarohat sabab bahsni yakunlay olmadi va kumush medal bilan cheklandi. Taʼkidlash joiz, bu Guljanoy uchun Paralimpiya oʻyinlaridagi ikkinchi medal boʻldi. "Tokio - 2020" yozgi Paralimpiya oʻyinlarida u oltin medalga ega chiqqan edi. Barakalla, Guljanoy!

Keyingi kungi musobaqalarda hamyurtlarimiz Doniyor Saliyev, Nurxon Qurbonova va Boburjon Omonov shohsupaga ko'tarildi. Doniyor Saliyev uzunlikka sakrash bahslarining T12 klassida 7.16 metr natija qayd etib, kumush medalni delegatsiyamiz hisobiga qo'shib qo'ygan bo'lsa, Nurxon Qurbonova yadroni 7.75 metrga uloqtirdi va Paralimpiya o'yinlarining bronza medalini qo'lga kiritdi. Parayengil atletikaning F41 klassida yadro uloqtirish bahslarida ishtirok etgan yurtdoshimiz Boburjon Omonov esa 14.32 metr natija qayd etib, "Tokio – 2020" yozgi Paralimpiya o'yinlarida o'zi o'rnatgan rekordni yangilashga erishgan holda to'rt yillik nufuzli musobaqaning yana bir karra oltin medali sohibiga aylandi.

XVII yozgi Paralimpiya o'yinlari 8-sentabrga qadar davom etadi.

SHOHSUPA

(xabarlar)

YENGİL ATLETİKA

Peruda yengil atletika bo'yicha yoshlar o'rtasidagi jahon chempionati o'tkazildi. Unda qatnashgan Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi (MVSM) vakili Sharifa Davronova uch hatlab sakrash dasturida 13.75 metr natija qayd etdi va dunyo birinchiligining oltin medaliga sazovor bo'ldi. Eslatib o'tamiz, Sharifa 2 yil muqaddam Kolumbiyada U20 yosh toifasida o'tkazilgan jahon chempionatida 14,04 metr natija bilan ilk bor jahon chempionligiga erishgandi. Perudagi jahon chempionatining balandlikka sakrash dasturida qatnashgan atletimiz Barnoxon Sayfullayeva esa 1.84 metrga sakrab, shaxsiy rekordini takrorladi. Afsuski, bu natija Barnoxonning sovrindor bo'lishi uchun kamlik qildi va musobaqani 6-o'rinda vakunladi.

DZYUDO

Koreya Respublikasining Mungyong shahrida dzyudo bo'yicha o'smirlar va yoshlar o'rtasida Osiyo chempionati bahslari bo'lib o'tdi. O'smirlarimiz ikki kunlik bellashuvlar yakunida 6 ta oltin, 4 ta kumush va 6 ta bronza, jami 16 ta medal bilan umumjamoa hisobida 2-o'rinni egalladi. Ahamiyatlisi, bu borada peshqadamlilik qilgan mezbonlar hisobida 6 ta oltin, 4 ta kumush va 7 ta bronza medal bo'ldi. O'smirlardan so'ng yoshlar o'rtasidagi bellashuvlarga start berildi. Yoshlarimiz 7 ta oltin, 3 ta kumush, 3 ta bronza medalga egalik qildi va jami 13 ta medal jamg'argan O'zbekiston yoshlar terma jamoasi umumjamoa hisobida 1-o'rinni egalladi.

KIKBOKSING

Vengriyaning Budapesht shahrida yoshlar o'rtasida kikkboksing bo'yicha jahon chempionati o'tkazildi. 70 ga yaqin davlatdan 3 mingdan ortiq sportchi ishtirok etgan dunyo birinchiligida O'zbekiston yoshlar terma jamoasi muvaffaqiyatli qatnashdi. Hamyurtlarimizdan Hojiakbar Qahhorov, Salimboy Rasulmuhamedov va Asadbek Abduraimov barcha raqiblarini yengib, oltin medalga sazovor bo'ldi. Shuningdek, kikkboksingchilarimizning 9 nafari kumush va 4 nafari bronza medalni qo'lga kiritdi.

TAEKVONDO

Qozog'istonning Olmaota shahrida o'tkazilgan taekvondo WT bo'yicha "Almaty open – 2024" an'anaviy xalqaro turnirida mamlakatimiz sharafigini "Tornado" klubining "Muhammadziyo" jamoasi himoya qildi. Musobaqada g'olib va sovrindorlar o'smirlar va kattalar toifasida aniqlandi. Umumhisobda taekvondochilarimiz 20 ta oltin va 4 ta kumush medalga sazovor bo'lgan holda umumjamoa hisobida 1-o'rinni egalladi.

GANDBOL

Ozərbaycan poytaxtı Boku şəhərində mamlakatning birinchi prezidenti Heydar Aliyev xotirasiga bağ'ishlab gandbol bo'yicha ayollar jamoalari o'rtasida o'tkazilgan xalqaro turnirda O'zbekiston terma jamoasi ham ishtirok etdi. So'nggi final uchrashuvida mezbonlarning "Azeryo'l" jamoasiga 32:29 hisobida imkoniyatni boy bergan terma jamoamiz musobaqani 2-o'rin bilan vakunladi.

KO'PKARI – chavandozlar bellashuvi

Ko'pkari turkiy xalqlarning milliy ot o'yini hisoblanadi. Hozirgi kunda Qozog'iston, Qirg'iziston, O'zbekiston, Tojikiston va Afg'onistonda keng tarqalgan milliy sport sanaladi. Er yigitning ori, chavandozlik hamda epchillik mahoratini sinovchi ushbu sport turi ming yillardan beri turkiy xalqlarning ajralmas va o'ziga xos ot musobaqasidir. Ushbu o'yin o'zbeklarda "ko'pkari" yoki "uloq", qirg'izlarda "ko'kbo'ru", qozoqlarda "ko'kpar tortu", tojiklar va afg'on o'zbeklarida "bo'zkashi" deb yuritiladi.

Qadimdan ot o'yinlari turkiy xalqlar ijtimoiy hayotining ajralmas bo'lagi bo'lgan. Qozog'istonning shimolidan topilgan Botay madaniyati vakillari bundan 5,5 ming yillar oldin yovvoyi otlarni xonakilashtirgani arxeologik materiallar orqali mutaxassislarga ma'lum. Turkiy xalqlarda milliy ot sportining ko'pkaridan boshqa turli nomdagi shakllari – qiz qumay, yigit quu, chavgon, enish/oodarish, ot ustida kurash, ukuruk salmaqtuu, oltin qoboq, beyge (*po'yga*), audarispak, teng alu, jambi atuu, at omiraulastiruu, jorg'a jaris, kumis aluu yoki juzuk iluu, tumaq uruu kabi ot o'yinlari mavjud. Biroq ko'pkari ular ichida eng mashhuri va eng oldingilaridan sanaladi.

Ruschada ko'pkari so'zini anglatuvchi "kozlodraniye" atamasi qirg'iz yozuvchisi Chingiz Aytmatov tarafidan uning romanlarida (*"Alvido, Gulsari"* va *boshqalar*) ko'p marta tilga olingan. Oltoyda turkiy qavmlar va qirg'izlarda bu o'yinning chavandozlariga "bo'rilar", shimol qirg'izlari bu milliy sportni "uloq tortish", o'yinchilarni esa "uloqchilar" deb atashadi.

Aslida bu o'yinning eng eski nomi "ko'kbo'ri/ko'kbo'ru" deb hisoblash mumkin, bu nom qadimiy umumturkiy atamadir. Juft o'zakdan kelib chiqqan

"ko'kbo'ri" atamasining birinchi qismi "ko'k" aslida "moviy rang" ma'nosini berishi hammaga ma'lum. Eski turkiychada "ko'k" to'g'ridan to'g'ri Tangrini anglatgan, ya'ni Ko'ktangri qadimgi turk xalqlarining diniy inonchlarida umumiy bir kult sifatida qabul qilingan. Ko'ktangri ilohlarning eng ulug'i va turkiy xalqlarga jang-u jadallarda zafar keltiruvchi, falokatlardan asrovchi va xoqonlarni taxtga chiqaruvchi hamda ularga "qut" (*baraka*) ato etuvchi deya talqin qilingan. Xoqonlar Ko'ktangrining yer yuzidagi vakillari, deb qaralgan. Shuning uchun bo'lsa kerak, turkiylarni anglatgan rang hamisha ko'k – moviy bo'lgan.

Ikkinchi o'zak esa bo'ridir. Ma'lumki, qadimgi turkiylarning muqaddas hayvoni, ya'ni totemi – bo'ri bo'lgan. Qadimgi davrlardan beri bo'ri turkiylarning yo'l ko'rsatuvchi, aql va jasorat beruvchi, erkinlik va mustaqillikning timsoli sifatida qabul qilingan. Xitoy manbalarida turk xoqoni bilan birga bo'ri atamasi barobar

tushunilgan, ya'ni kuch-qudratli xoqonlarga "tamoman bo'ri xususiyatiga ega odam", deb baho berilgan.

Qadimgi turkiylarning muqaddas hayvoni bo'lgan bo'rini "ko'kbo'ri" deb atashining sababi bor edi, albatta. Bir narsani ta'riflash uchun "ko'k" so'zi bilan atash uni yanada muqaddaslashtirish va uni qadimgi turkiylarning ilohi – Tangri bilan bog'lash istagidan kelib chiqqan. Etnograflar Oltoyda turkiy qavmlarda bo'ri uvullagan payti oltoyliklar Qurt (*bo'ri*) Tangridan o'zlariga baraka va yemak so'rash odati bo'lganini yozishadi. Xususan, "O'g'uznoma"da "ko'k yungli, ko'k yolli" (*ilohiy, muqaddas*) bo'rining O'g'uzxonga yo'l ko'rsatgani aytiladi.

Shunday qilib, ko'pkari nomining eski shakli "ko'kbo'ri", "Tangribo'ri" degan ma'noni beradi. Oltoyda yashagan turkiy qavmlarning bu o'yin paydo bo'lishi haqidagi falsafiy-mifologik qarashiga ko'ra, ko'kbo'ri o'yini chavandozlarining kuchi va quvvatini ko'rsatgan, bo'rilar galasiga o'xshagan insonlar guruhi ruhini anglatgan qadimiy sport turidir. Oltoyning qadimgi turkiylarida ko'kbo'ri nomi "totem/muqaddas bo'ri – ona" ma'nosini beruvchi chuqur falsafiy anglash bilan bo'riga bo'lgan munosabatni bildiruvchi hamdir.

Ma'lumki, bo'ri Yevroosiyo nomadlari tasavvurida qadimiy zootip va totemlaridan biri bo'lgan. Shuning uchun bo'ri obrazini Yevrosiyo ko'chmanchilari san'atida va ijtimoiy hayotida ko'p uchratish mumkin. VI asrdan keyin Xitoy manbalarida Ashina turklari bo'ri boshi surati tushirilgan bayroq bilan tasvirlana boshlaydi.

Xullas, bo'ri Turk xoqonligining bosh urug'i – Ashina turklarining ramzi edi. Turkiylarning kelib chiqishi haqidagi rivoyatda ham bo'ri markaziy o'rinni egallaydi: "... Bu xonadon bir qo'shni hukmdorlari tomonidan qirib tashlanadi va mutlaqo yo'qotiladi. Faqat o'n yashar bola qoladi. Dushmanlar uning yosh ekanini ko'rib, oyoq va qo'llarini kesib tashlab, o't-o'lan bilan qoplangan ko'lga tashlab ketadilar. Urg'ochi bo'ri uni go'sht bilan boqa boshlaydi. Qo'shni qabila boshlig'i bolaning tirikligini eshitib, uni o'ldirishga qayta odam jo'natadi. Elchilar bolani urg'ochi bo'rining etagida ko'rib, uni ham o'ldirishni istaydilar. Shu zamonlarda, xitoy rivoyatlariga ko'ra, bu urg'ochi bo'ri g'arbiy dengizdan sharqdagi mamlakatda, Gaochandandan shimoliy g'arbdagi tog'larda paydo bo'ladi.

G'orning barcha tomoni tog'lar bilan o'ralgan. Tog'larda g'or joylashgan, g'orda o'tlar bilan qoplangan tekis yer bor. Bu

yerda yashiringan urg'ochi bo'ri o'nta o'g'il bola tug'adi, ular ulg'aygach, har biri oila qurib, bola-chaqali bo'ladi. Bir necha avlod o'tib, Asyan-she degan odam butun urug'-aymog'i bilan g'ordan chiqadi..."

Qadimgi turklarning kelib chiqishi haqidagi afsonalar prototurk etnik jamoasi shakllana boshlagan davrga borib taqaluvchi bir necha folklor-etnologik xotiralarga aloqadorligini ko'rish mumkin. Bundan ko'pkari/ko'kbo'ri o'yinining qadimgi turkiy jamoa shakllana boshlagan qadimiy davrlarga borib taqaladi, deb xulosa qilish mumkin. Shuningdek, ushbu o'yin turkiylarning afsonaviy totemi – Ko'kbo'ri (*muqaddas bo'ri*) sharafiga atab o'ynalgan degan fikrlar ham mavjud.

Ko'kbo'ri/ko'pkari o'yinining paydo bo'lishi haqida turli fikrlar mavjud. Chavandozlar qo'ylar suruviga hujum qilgan va ularni g'ayrioddiy ovlash shaklini taqlid qilish natijasida bu o'yin kelib chiqqan, shuning uchun ham bu o'yin "ko'kbo'ri" deb atalgan, deya mutaxassislari ta'kidlaydi. O'yin taktikasini qadimiy bir jang ta'limoti sifatida qarash ham mavjud. Bu o'yinda chavandoz va ot bir-birini so'zsiz harakatlar bilan tushungan holda asosiy maqsad sari harakat qilishi ham diqqatga sazovordir.

Shuningdek, qadimgi turkiylarning jang an'alariga ko'ra, o'lgan jangchining jasadini jangdan olib kelgan askarga uning mol-u mulki berilar edi. Bu an'ana bir qarashda ko'pkari o'yinining taktikasini ham anglatadi. O'yin ko'klam kelishi bilan o'ynalganini ko'chmanchi tamaddunning o'troq madaniyat bilan omixtalashuvi nodir namunasi bo'lgan qadimgi turkiylarning qishning suronli kunlaridan eson-omon chiqib, ushbu xalqlarning eng yaqin do'sti va hayot manbai bo'lgan otlar va arg'umoqlar bilan birgalikda nishonlagani aslida inson va buyuk dashtning eng yirtqich hayvoni – muqaddas bo'ri bilan ilk uchrashuvi sharafiga uyushtirilgan deb ham sanash mumkin.

Etnograflar qirg'iz qariyalarining rivoyatlari asosida qirg'izlarda ushbu o'yinning shakllanishini qadim zamonlardan bo'rini ovlash an'anasi ta'sirida kelib chiqqaniga urg'u beradilar. Ya'ni bir guruh chavandozlar bo'rini orqasidan quvgan, qalin qorda ularni quvlab, boshlariga katta xoda/tayoq bilan urib o'ldirishgan va uni egariga ortib uyiga olib kelishga uringan. Boshqa chavandoz do'stlari esa bo'rining jasadini chavandozning qo'lidan olishga uringan, bu shaklda bo'ri ovlagan chavandozlar bo'ri jasadini qo'lma-qo'l o'tkazib, uyga qaytarkan ko'pkari o'yiniga o'xshagan harakatlar qilgan va buning natijasida keyinchalik ko'kbo'ri o'yini kelib chiqqan. Qishloqqa kelganlarida kim bo'rini o'ldirgan bo'lsa, o'sha chavandoz uning terisini uyiga olib ketgan.

Ammo bo'ri ovlash ta'sirida bu o'yin paydo bo'lganini inkor qiluvchilar ham bor. Ularning fikricha, bo'ri va otni bir markazda tasavvur qilib bo'lmaydigan holat. Chunki ot bo'ridan qo'rqadigan hayvon va u bo'rini ko'rgancha uni soatlarcha quvlay olmaydi, aksincha, undan hurkib qochadi, deyishadi. Bundan kelib chiqadiki, ko'kbo'ri o'yini bo'rini otlar yordamida o'ldirish asnosida shakllangan emas, balki turkiy xalqlarning o'z totemi – Muqaddas bo'riga bo'lgan ritual munosabati ta'sirida yuzaga kelgan.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ko'pkarini ota-bobolarimiz – qadimgi turkiylar o'z davrida sevimli o'yinlardan biri deb bilgan. O'sha vaqtlarda ham to'ylarni, Navro'z bayramini ko'pkarisiz tasavvur qilish qiyin bo'lgan.

Feruza JUMANIYOZOVA,
O'zbekiston Fanlar akademiyasi
Sharqshunoslik instituti
katta ilmiy xodimi,
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori

PTERIGIUM

QANDAY KASALLIK?

Pterigium deb ko'z shilliq qavatining uchburchak tomirlangan g'ayritabiiy o'sishiga aytiladi. Bu holat konyunktivaning tolali duplikatsiyasini bildiradi. Mazkur klinik holatda yana shox parda yuzasida limbal zona orqali konyunktivadan tomirlangan fibrovaskulyarizatsiyalangan membrananing o'sishi anglashiladi. Pterigiumning o'lchami turlicha va turli darajada (1-, 2-, 3-daraja) bo'ladi. Kamdan kam holatda 5-daraja ham uchrashi mumkin.

Birinchi darajali pterigium deyarli sezilmay paydo bo'ladi. Shuning uchun avvaliga bemorlarda shikoyat bo'lmayligi mumkin. Lekin keyinchalik masalan, 2-, 3-darajada qanotsimon parda shox pardaning keng qoplanishigacha o'sishi kuzatiladi. Ko'pincha pterigium burun va kamroq tashqi chakka yoki ikki tomonlama o'sishi mumkin. Ba'zan bemorlarning o'z vaqtida oftalmologga murojaat qilmasligi sababli tashqi ekologik va ichki organizmdagi o'zgarishlar tufayli u kattalashib qalinlashadi, go'shtsimon tusga

kirib, shox pardaning yuzasini qoplaydi. Natijada bemorning ko'zlari qizaradi, yoshlanadi. Et o'sayotgani uchun ba'zan ko'rish qobiliyati pasayadi. Chunki pterigium shox pardaga o'sib o'tganda ko'zda astigmatizm paydo bo'ladi.

Duplikatsiya ko'pincha uchburchak shaklga ega bo'lib, cho'qqisi burun tomonidagi shox pardaning markaziga qadar o'sadi. Bu ko'pincha kekxa odamlarda uchraydi. Ammo bizning klinik kuzatishimiz shuni ko'rsatadiki, bunday holat yoshlarda ham uchrab turadi.

Rivojlanish sabablari

Pterigium rivojlanishining eng muhim sabablari eng avvalo genetika, ekologiya va keyin antisaniitariya, ya'ni shaxsiy gigiyenaga rioya etmaslik sanaladi. Shuning uchun ham ko'pincha dalada, ochiq issiq va changli havoda, ultrabinafsha nurlari ta'sirida uzoq vaqt changli atmosfera sharoitida vaqtini o'tkazadigan odamlarning ko'zlarida pterigium paydo bo'ladi. Shuningdek, quruq, shamolli ob-havo, haddan tashqari gipotermiya, ochlik, ko'zning turli surunkali va yuqumli kasalliklari va LOR

a'zolarining patologiyasi, ko'zning yorug' nurdan shikastlanishi va kuyishi, hatto oshqozon-ichak trakti patologiyalari ham pterigiumning paydo bo'lishi va rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Belgilari

Yon tomondan tekshirilganda ko'zda uchburchak shaklda burun tomondan sarg'ish plyonkaga o'xshash uchi cho'zilgan et o'sayotgani kuzatiladi. Buning natijasida ko'zning qon tomirlari ko'rinmay qoladi.

Kasallikning dastlabki bosqichida bemor hech qanday og'riq va noqulaylik sezmaydi. Lekin ko'zda kosmetik nuqson paydo bo'lib, bundan bemor diskomfort seza boshlaydi. Vaqt o'tishi bilan pterigiumning boshi qalinlashadi va bu sohada oq rangli dog'ga o'xshash bo'rtma paydo bo'ladi. Keyinchalik kasallik rivojlanib boradi va ko'zda qizarish, qichishish, yoshlanish alomatlari va noqulaylik aniq namoyon bo'ladi.

Diagnostika

Ko'rish o'tkirligi korreksiyasi va refraksiya pterigiumning darajasini aniqlab beradi. Ko'zning patologiyasiga qarab biomikroskopiya va oftalmoskopiya amalga oshiriladi. Zarur bo'lsa, laboratoriya testlari, umumiy qon va siydik tahlili, Wessermann, bilirubin, OIV, shakar testlari, HBSens, EKG va ichki organlarning

ultratovush tekshiruv ham amalga oshiriladi. Ba'zi holatlarda boshqa mutaxassislar ko'rigi ham o'tkaziladi. Terapevtning xulosasi diagnostika choralari asosida tuziladi.

Davolash

Pterigium dastlabki bosqichda bemorlarni bezovta qilmasligi haqida aytdik. Noqulaylik yuzaga kelsa, namlovchi, dezinfeksiyalovchi ko'z tomchilari, Albucid eritmasi 30 foiz yoki siprolet 0,3 foiz, koronoro gel, tetratsiklin malhami buyuriladi. Bemorga himoya ko'zoynak tavsiya qilinadi. Unutmaslik kerakki, pterigiumni davolashning asosiy usuli jarrohlik yoki lazer terapiyasidir. Kasallik qaytalanmasligi uchun autoplastika tiklash muolajasi katta ahamiyatga ega. Shuningdek, bu kosmetik effektaga erishish uchun ham kerak.

Umuman olganda korxona va tashkilotlarda ish joylarida shaxsiy gigiyena va zarur sanitariya sharoitlarini saqlash, havoni tozalash, tutun chiqarish, ventilyatsiya bilan jihozlangan ustaxonalarda ishlash, havoda konyunktiva va shox pardani bezovta qiluvchi kimyoviy elementlar, zarrachalar va boshqa omillar mavjudligini kamaytirish insonlar ko'zida pterigium paydo bo'lishining oldini oladi.

A. SHARAPOVA,
oliy toifali shifokor,
tibbiyot fanlari
nomzodi, dotsent

Kelajagimiz egalari

Profilaktika

Bir bo'lsak — yagona xalqimiz

Istiqlolimizning 33 yillik shodiyonasi munosabati bilan "Bir bo'lsak — yagona xalqimiz, birlashsak — Vatanimiz!" shiori ostida hududlarda qator vatanparvarlik tadbirlari tashkil etildi.

Shunday tadbirlardan biri Navoiy harbiy prokuraturasiga birlashtirilgan "Gulzor" mahallasida otaliqqa olingan yoshlar ishtirokida o'tkazildi.

Kuch tuzilmalari va mutasaddi tashkilotlar bilan hamkorlikda o'tgan ushbu tadbirda yoshlar o'rtasida shaxmat-shashka va boshqa turli sport musobaqalari tashkil etildi. Bellashuvlarda o'g'il-qizlar o'zlarining jismoniy va aqliy salohiyatlarini namoyon etdilar.

Yakunda g'oliblarga hamda yoshlarni Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida tarbiyalash ishlariga munosib hissa qo'shib kelayotgan mahalla faollaridan bir guruhiga esdalik sovg'alar topshirildi.

Shuningdek, ishtirokchilar bilan o'tkazilgan muloqotlarda yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazish va bandligini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar xususida so'z yuritildi.

Harbiy orkestr tomonidan ijro etilgan Vatanni madh etuvchi kuy-qo'shiqlar, harbiy aslahalar namoyishi va faxriy qorovulning saf chiqishlari barchaga bayram kayfiyatini ulashdi.

Adliya polkovnigi
Jo'rabek O'RINOV,
Navoiy harbiy prokurori

O'rganishlar olib borildi

Yurtimiz keng ko'lamli qurilish va obodonlashtirish ishlari, shaharsozlik, qishloq obodligi yo'lidagi islohotlar natijasida kundan kunga ko'rkam qiyofa kasb etib bormoqda.

Joriy yilgi davlat dasturida ham hududlarda keng ko'lamli qurilish ishlari belgilangan. Bu kabi tadbirlar Qurolli Kuchlar tizimida ham jadal amalga oshirib kelinmoqda. Mazkur jarayonda qonuniylikni ta'minlash esa qurilish natijalari kutilganidek bo'lishida muhim rol o'ynaydi.

Bu borada O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokuraturasi tomonidan Toshkent viloyatida o'rganishlar olib borildi. Jarayonda Mudofaa va Favqulodda vaziyatlar vazirliklarining Chinoz tumanida joylashgan obyektlarida amalga

oshirilayotgan qurilish-ta'mirlash ishlari o'rganildi.

Shu asnoda buyurtmachi va pudrat tashkilotlari vakillari bilan muloqotlar o'tkazildi. O'rganishlar yakunida qurilish va pudratchi tashkilotlar mas'ullariga sohada byudjet mablag'larining talon-toraj bo'lishining oldini olish, obyektlar o'z vaqtida hamda sifatli topshirilishini ta'minlash bo'yicha tegishli tavsiya va ko'rsatmalar berib o'tildi.

Adliya podpolkovnigi
Shohrux VAHOBOV,
Toshkent harbiy
prokurorining o'rinbosari

Sadoqat

Ot shunday jonivor ekanki, agar unga o'z mehringni berib parvarish qilsang, u ham sendan ortiq mehr qo'yar ekan. Ota-bobolarimiz otga ta'rif berishganida: "Agar, kimda-kim otni tushida ko'rsa, o'ngida u odam, albatta yaxshilik ko'radi. Ot bu erkak kishining qanoti, yaqin do'sti, u o'z umrining 3/2 qismida egasiga, yashayotgan xonadoniga sog'liq va qut-baraka tilaydi", deb aytishgan. Bu gaplarning haqiqatga nechog'li yaqinligini uyida ot boqqanlar juda yaxshi biladi.

OTDA HAM YURAK BOR

Bilamizki, ilgari bu jonivor odamlarning yaqin ko'makdoshi bo'lib kelmoqda. Masalan, qishloqlarda otga arava qo'shib o'z ishlarini bitirishsa, yana uzoqni yaqin qilish uchun bepul transport vositasi sifatida foydalaniladi. Ammo oramizda shunday kishilar borki, ular bu jonivorni avloddan avlodga o'tib kelayotgan milliy ko'pkari o'yinlari uchun boqib, parvarish qiladilar.

Shu o'rinda savol tug'iladi. Inson bilan tili yo'q, ongsiz jonivor do'st bo'lishi mumkinmi?

Sizlarga bir-biriga o'z mehrini bergan inson va unga yaqin do'st bo'lib qolgan Jiyron haqida so'zlab bersam.

Jizzax viloyatining so'lim Baxmal tumanida yashovchi Hamdamboy ismi tilga olinsa, u ism bilan birga nafaqat tuman, viloyat, qolaversa, qo'shni viloyatlarda yashayotgan, qo'lini ko'ksiga urib, men erkakman, degan

ko'pkari ishqibozining ko'z o'ngida manglayida oqi bor bir qizil jiyron ot ham namoyon bo'ladi.

U kishi otboz bo'lgan, qo'lidan juda ko'p otlar o'tgan. Ammo so'nggi oti – Jiyronni bolaligidan mehr bilan tarbiyalab, parvarish qildi. Jonivor juda tez voyaga yetib, uch yarim yoshdan ko'pkari tusha boshladi. Uning oyoqlari baquvvat, gavgasi ham katta edi. Ko'zlari esa chaqnab turardi. Yosh bo'lsa-da, Jiyron ko'pkarida o'z o'rnini topa bildi.

Yaxshi otning o'ziga mos halol, baquvvat, chayir chavandozi bo'lsa...

"Norjigit polvon!" – desa, odamlar ismi jismiga mos bir chavandozni bilishardi. Bu chavandoz bilan Jiyron go'yo bir-biri uchun yaralgandek edi. Chavandozning yutug'i shunda ediki, u otni ovoza o'rgatdi. Ot ham tovushga monand polvon yerdan uloqni ko'tarishi bilan "ha", ... deganida chamasi 100

otlar orasidan otilib chiqib ketib, to'g'ri chorboqqa kelardi.

Norjigit polvon bizning qishloqlik chavandoz edi. Ana shu bobomiz Jiyron bilan qanchadan qancha ko'pkari musobaqasida qatnashmadi deysiz. Bu ot bir to'yning o'zida, hattoki 8-9 martagacha halol sovrin olib, odamlarning olqishlariga sazovor bo'lgan.

1997-yil 10-iyun Jiyron uchun ko'pkari qiyinchiliklaridan ham og'irroq, azobli kun bo'ldi. Chunki butun mehrini, sadoqatini bergan egasidan ajralib qoldi. Otni egar-jabduqlab, tashqariga chiqarib bog'lab qo'yishdi. U bo'lsa, nima bo'layotganini allaqachon bilgan ekan.

Jonivor qozig'ini gir aylanib, kishnab, ko'zyosh to'kdiki, uning ko'z yoshlari misoli daryo kabi oqdi. Boboga janoza o'qilayotganida, otning sukut saqlaganini va ko'zidan oqqan yoshini ko'rgan odamlar bu jonivorning egasiga ko'rsatgan hurmati va sadoqatidan hayratlanib, yoqa ushlashdi.

Tobut yerdan ko'tarilishi bilan yana ovozi olamni buzguday kishnab, nolalar chekib, shu tarzda egasini so'nggi yo'lga kuzatdi.

Jiyronning bobomizga qilgan eng katta xizmati shu bo'ldiki, to'rt tog'ning o'rtasiga Hamdamboy nomini chiqardi.

Umrzoq HAMDAMOV,
jurnalist

E'tirof

Ilg'or sportchilarga e'tibor

O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotining Respublika texnik va amaliy sport turlari markazida tashkilotning triatlon bo'yicha sportchilari ishtirokida tadbir o'tkazildi.

Tadbirda "Vatanparvar" tashkiloti markaziy kengashi raisi Husan Botirov Olimpiada o'yinlari dasturlariga kiritilgan sportning triatlon turi bo'yicha O'zbekiston chempionati va kuboklarida muntazam ravishda yuqori natijalarni ko'rsatib, xalqaro musobaqalarda ham muvaffaqiyatli

ishtirok etib kelayotgan sportchilarga minnatdorlik bildirdi va ularni tashkilot har tomonlama qo'llab-quvvatlash uchun doimo tayyor ekanini ta'kidladi.

Tadbir davomida eng ilg'or sportchilarga H. Botirov tomonidan triatlon sport turi uchun mo'ljallangan zamonaviy sport velosipedlari va

maxsus kiyimlar tantanali ravishda topshirildi.

Davlatimiz mustaqilligining 33 yilligi munosabati bilan topshirilayotgan ushbu sovg'alar sportchilarimiz 2028-yilda AQShning Los-Anjeles shahrida o'tkazilishi kutilayotgan Olimpiya o'yinlariga

jiddiy tayyorgarlik ko'rishlari uchun rag'bat vazifasini o'tashi e'tirof etildi.

**O'zbekiston mudofaasiga
ko'maklashuvchi
"Vatanparvar" tashkiloti
matbuot xizmati**

Har bir xalqning o'ziga
xos o'lmas an'analari,
qadriyatlari bor.
Deylik, to'y marosimi
har bir xalqda har xil,
udumlari mutlaqo bir-
biriga o'xshamaydi.
Qachonlardir
yaratilgan noyob
san'at asari ham
go'zalligi, betakrorligi
bilan ma'lum bir milliy
madaniyat belgisi
sifatida namoyon
bo'lib, qadriyat
sifatida qadrlanadi.

Asrlar davomida
ajdodlarimizdan avlodlarga
meros sifatida yetib kelgan
urf-odatlarimiz, qadriyatlarimiz,
an'analарimiz ham milliylikimiz
ramzi bo'lib, katta qadr,
umrboqiylikka ega. Biroq
bugungi kundagi odamlar
ongida mavjud zamon bilan
hamnafas yashash, zamondan
ortda qolmaslik tushunchasi ba'zi
bir milliy urf-odatlarimizning,
madaniyatlarimizning
unutilishiga, yo'qolishiga
sababchi bo'layotgandek. Hatto,
qadriyatlarimizga nisbatan "eskilik
sarqiti", "eski turmush tarzi" deya
nopisandlik bilan munosabatda

bo'ladiganlar ham yo'q emas.

Istiqlol sharofati bilan milliy
qadriyatlarimiz, urf-odatlarimiz,
an'analарimiz qayta tiklandi,
milliy o'zlikni anglashga e'tibor
kuchaydi. Shu nuqtayi nazardan
men hozirgi globalashuv
jarayonida urfdan chiqayotgan
ba'zi bir milliylikimiz ramzi
bo'lmish narsaga e'tiboringizni
qaratmoqchiman. Shu kunlarga
qadar umrbod ota-bobolarimiz
boshini asragan, ularga "qalqon"
bo'lgan milliy bosh kiyimimiz
– do'ppini nazarda tutyapman.
Bugungi kunda negadir
ana shu "qalqon" yigitlarga
erish tuyulmoqda. Aksariyat
yoshlarimizda bu bosh kiyimini
ko'rmay, o'rganib ham qoldik.
Albatta, biz demokratik, ozod va
erkin jamiyatda yashayapmiz.
Shunday ekan, har kimning
tanlovi o'z ixtiyorida, ammo
g'arbona shlyapa, kepka, biretka,
vandamka kiygan yoshlarimiz
nega do'ppini unutayozdi?
Vaholanki, o'zbek yigitlarining
ko'rki, husnini oshiradigan,
o'ziga yarashli do'ppisi ularni

boshqa xalq vakillaridan ajratib
turadi. Ayniqsa, to'y yoki boshqa
marosimlarda zarurat yuzasidan
do'ppi kiygan yoshlarni ko'rib,
havasim keladi. Xayriyatki,
shu marosimlar bor ekan-u,
yoshlarimizga zeb bergan
do'ppini ko'rarkanmiz...

Bir paytlar marhum
shoir Muhammad Yusuf ham
kuyinchaklik bilan "Do'ppi
kiymay qo'ydi yigitlar" nomli
she'rini yozganda ayni shu bosh
kiyimini "yomon ko'rib qolgan"
yigitlarni mo'ljaliga olgandi.
Yuqorida aytganimizdek,
hech kimga do'ppini kiyish
majburiyati yuklanmagan. Har
kim o'zi xohlagan, didiga mos
libosni kiyishi mumkin. Biroq
inson qalbida millatparvarlik,
g'urur, faxr tuyg'ulari sabab
g'arbona kiyinish har doim ham
qabul qilinmaydi. Qolaversa,
do'ppi butun dunyoga o'zbek
xalqini tanitadigan milliy
kiyimlar sirasiga kiradi.
Bundan uch yil oldin bir
do'stim Rossiyada bo'lib qaytdi.
Suhbatlardan birida u safar

taassurotlari haqida
gapira turib, shunday
degandi:

– Kremlni
tomosha qilib
yurgandim. Bir
payt ikkita qirg'iz
erkakni o'rta olib
rasmga tushayotgan
xorijlik sayyohlarga ko'zim
tushdi. Biram havasim keldi.
Qirg'izlarning boshida o'z
milliy qalpoqlari bor ekan.
Men ham do'ppimni kiyib
borsam bo'lar ekan, degan
xayolga bordim. Shundan keyin
do'stim "xatosini tuzatib",
qayerga borsa, o'zi bilan birga
do'ppisini olib yurishni kanda
qilmadi.

Ha, zamon o'zgardi, zamon
yangilandi, deb o'zimizni
oqlashga urinamiz. Vaholanki,
zamonni o'zgartiradigan,
yangilaydigan ham inson.
Yurtimiz mustaqillikka erishgan
davr ichida ko'p yutuqlarni
qo'lga kiritdik. Qadriyatlarimiz,
milliy urf-odatlarimiz qayta
tiklandi, madaniy meroslarimizni

o'rganishga va uni targ'ib
qilishga sharoit tug'ildi. Shunday
ekan, madaniyatimiz, uzoq
yillik tarixga ega madaniy
merosimiz, milliy kiyimimiz –
do'ppini qadrlaylik, uni boshdan
qo'ymaylik.

Zero, "Qayga borsam,
boshda do'ppim, g'oz yurarman
gerdayib", deya kuylagan
mashhur shoirimiz ham
o'zligimiz, o'zbekligimizning
alovati sifatida ayni shu
milliy kiyimni ta'kidlagan, uni
ulug'lagan.

Umid ALI

Mudofaaga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotlarida

UZVIY HAMKORLIKNING IJOBIY NATIJASI

Keyingi yillarda
O'zbekiston Respublikasi
mudofaasiga
ko'maklashuvchi
"Vatanparvar"
tashkilotining Buxoro
viloyati kengashi
tasarrufidagi Romitan
tumani o'quv sport-
texnika klubida yoshlar
bandligini ta'minlash,
ommaviy kasb
xodimlarini
tayyorlash, harbiy-
vatanparvarlik
targ'iboti hamda
sportning texnik
va amaliy turlarini
rivojlantirish
borasida
tizimli ishlar amalga
oshirilmoqda.

ma'rifiy tadbir o'tkazildi, – deydi
O'STK boshlig'i Murodjon Hojiyev.
– Bundan tashqari, yangi o'quv
yili boshlanishi munosabati
bilan hamkor tashkilotlar bilan
birgalikda havo militig'idan o'q
otish, yozgi biatlon, shaxmat-
shashka bo'yicha musobaqalar
hamda "Yo'l harakati qoidolari
bilimdoni" viktorinasi o'tkazildi.

O'z navbatida mudofaa,
maktabgacha va maktab ta'limi
bo'limlari, Yoshlar ishlari agentligi,
O'zbekiston mahallalar uyushmasi
hamda ma'naviyat targ'iboti
markazi tuman bo'limlari bilan
hamkorlikda tashkil etilayotgan
bunday tadbirlar yoshlarni harbiy-
vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda
muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu kunlarda klubda
sportning texnik va amaliy
turlarini rivojlantirishga ham
alohida e'tibor qaratilmoqda.
Shu tufayli yoshlar o'rtasida

sport musobaqalarini o'tkazish
muntazam yo'lga qo'yilgan. Ayni
paytda klubda "Havo militig'idan
o'q otish", "Yozgi biatlon",
"Karting" va "Motokross" kabi
sportning muhim turlari bo'yicha
seksiyalar faoliyat ko'rsatmoqda.
To'garak a'zolari bo'lgan
romitanlik yosh sportchilar
ko'plab nufuzli musobaqalarda
yaxshi natijalarni qo'lga
kiritmoqda.

Ma'lumki, yoshlar qalbiga
Vatanga muhabbat hissini
singdirishda ko'pni ko'rgan keksa
avlodning maslahat va yo'l-
yo'riqlari katta ahamiyatga ega.
Shu bois reja asosida tegishli
tashkilotlar bilan hamkorlikda
mehnat faxriylari, harbiy
xizmatchilar hamda turli soha
vakillari ishtirokida uchrashuvlar
o'tkazish ham an'anaga aylangan.

Akbar ALLAMURODOV

BUYUK IXTIROLAR

ESDALIK UCHUN
SURAT:BIRINCHI FOTOAPPARATNI
KIM IXTIRO QILGAN?

Bolajonlar, bugun sahifamizda insoniyat tarixidagi eng muhim ixtirolardan biri fotoapparat haqida so'z yuritamiz. Tayyormisiz, unda ketdik!

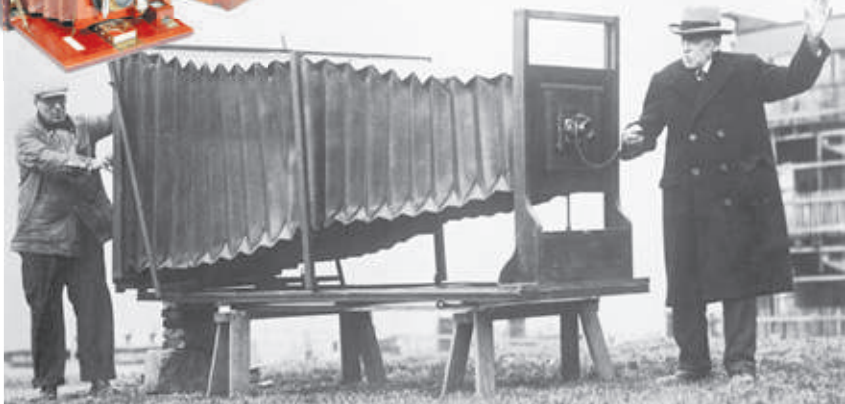
Bugungi kunda hatto eng oddiy qo'l telefonida ham kameralar mavjud. Fotosuratlar hayotimizning eng go'zal lahzalarini tasvirlarda uzoq vaqt saqlash imkonini beradi. Tug'ilgan kun, turli to'y-marosimlar, tabiat manzaralari hatto oddiy kunda ham qandaydir lahzani muhrlashni xohlaymiz. Suratlarga har gal ko'zimiz tushganda, o'sha vaqt bilan bog'liq manzaralar ko'z oldimizda namoyon bo'ladi.

Birinchi kamera XIX asr boshlarida ixtiro qilingan. 1816-yilda Nyeps birinchi fotografik tasvirni yaratdi, ammo bu jarayon uchun bir necha soat kerak edi. 1839-yilda ingliz ixtirochisi Fox Talbot ilk kamerani yaratdi. Bu bir necha daqiqada tasvirga olish imkonini berdi. U yupqa

kumush qatlami bilan qoplangan shisha plastinka orqali yorug'lik ta'sirida suratni muhrladi. Keyin tasvirni qog'ozga tushirish uchun ushbu plastinkadan foydalandi.

Fox Talbotning birinchi kamerasi "kalotip" deb atalgan. Bu oddiy qurilma linzali quti va fotoplyonka plastinkasi joylashtiriladigan mexanizmdan iborat edi. Kalotip yuqori sifatli tasvir olish imkonini berardi, ammo u ko'p ishlov berishni talab qilardi.

Hozirgi kunda kameralar mukammallashgan, zamonaviy va ulardan foydalanish juda oson. Ularning turi shu qadar ko'pki, havaskor suratdan tortib, professional turdagi suratga ham olish mumkin.

KICKKINTOY
va
DONISHMAND

(jahon xalq ertagi)

Yoz kunlarining birida donishmand o'z aravasida xayol surib ketayotgan ekan. Birdan arava to'xtab qolibdi. Donishmand engashib qarasa, ko'chaning o'rtasida bir yosh bola loy o'ynab o'tirgan ekan. Donishmand nazar solsa, bola loydan shahar qurayotgan ekan.

Bola aravaga bir qarabdi-yu, yo'lni bo'shatishni xayoliga ham keltirmay o'tiraveribdi.

Donishmand boladan:

– Xo'sh, kichkintoy, nega aravaga yo'l bermayapsan? – deb so'rabdi.

Bola boshini ko'tarib unga qarabdi-da:

– Taqsir, ko'rmayapsizmi, shahar quryapman, shahar devori aravaga yo'l bermaydi, balki arava shahar devorini aylanib o'tadi, – deb javob beribdi.

Bu javob donishmandni ajablantiribdi. U aravadan tushib bolaning oldiga kelibdi-da:

– Menga qara, kichkintoy, sen yosh bo'lishingga qaramay, juda aqliga o'xshaysan! – debdi.

– Nega? Quyon bolasi tug'ilganining uchinchi kunioq dala bo'ylab yugura oladi. Nahotki yoshim yettida bo'la turib, oddiy narsani bilmasam? – deb javob beribdi bola.

Donishmand kulimsirab so'rabdi:

– Bir-ikkita savol bersam maylimi? Agar javob bersang, chindan ham aqlililigingga ishonaman.

– Mayli, – debdi bola.

– Bo'lmasa ayt-chi, qanday olovning tutuni bo'lmaydi? Qanday suvda baliq yashamaydi? Qanaqa tog'da tosh bo'lmaydi? Qanday daraxt shoxlamaydi?

Bola o'ylab turib, javob beribdi:

– Yaltiroq qurt yorug'lik taratadi-yu, tutuni bo'lmaydi. Buloq suvida baliq yashamaydi. Qum uyumidan hosil bo'lgan tog'da tosh bo'lmaydi. Chirigan daraxt shoxlamaydi.

Donishmand bolaning javoblarini eshitib, hayron qolibdi. Biroq hali u biror narsa deyishga ulgurgani ham yo'q ekanki, bola quvlik bilan ko'zlarini chaqnatib:

– Men ham sizdan ba'zi narsalarni so'rasam maylimi? – debdi.

– So'ray qol! – deb javob beribdi donishmand.

– Lekin bir shartim bor: agar javob berolmasangiz, loy shahrimni aylanib o'tasiz.

– Xo'p, mayli! – debdi donishmand kulimsirab.

– Aytinch-chi, osmonda nechta yulduz bor?

– Bolaginam, – debdi donishmand, – nega bunday uzoqdagi narsalarni so'raysan? Mendan atrofdagi narsalarni so'ragin, darhol javob beray.

– Bo'lmasa, – debdi bola so'zida davom etib, – aytinch-chi, qoshingizning tuki nechta?

Donishmand kulib yuboribdi. Uni qarang-a? Shu kichkina bola donishmandni yutdi-ya!

Donishmand kulimsirab aravasiga chiqibdi-da, aravakashga bola qurayotgan loy shaharchani aylanib o'tishni buyuribdi.

Hammasi Paralimpiada haqida

PARALYMPIC GAMES

Qiziqarli va zarur ixtirolarning asoschilari odatda o'sha soha vakillari bo'ladi. Ammo sohaga umuman aloqasi bo'lmasa ham, jamiyat va insoniyat hayotini yengillashtirishga qaratilgan bir qancha ixtiro va asos solingan yo'nalishlar ham borki, eshitgan insonni hayratlantirmay qo'ymaydi. Bugun siz va biz guvohi bo'lib turgan Paralimpiadaga neyroxirurg asos solgan ekan. Shifokorning sportga nima aloqasi bor ekan deya o'ylayotgan bo'lsangiz, unda batafsilroq to'xtalishga harakat qilamiz.

Lyudvig Guttman Paralimpiada "otasi"

Ikkinchi jahon urushida Lyudvig umurtqa pog'onasi shikastlangan yaradorlarni davolashni boshladi. Nemis shifokori e'tibordan chetda qolib ketayotgan falaj yaradorlarga alohida e'tibor berdi. Bunday bemorlar qarovsiz va nochor holda yotoqxonada chirishga mahkum edi. Ular deyarli bir yilga bormasdan vafot etardi. Guttman bu qayg'uli an'anaga o'zgartirish kerakligini tushundi va oddiy, ammo samarali usulni taklif qildi. U jismoniy imkoniyati cheklangan kishilarning sport bilan shug'ullanishi muvaffaqiyatli hayot kechirishi uchun shart-sharoit yaratishini, aqliy muvozanatni tiklashini, jismoniy nuqsonlardan qat'i nazar ularning to'laqonli hayotga qaytishiga imkon berishini, nogironlar aravachasini boshqarish uchun zarur bo'lgan jismoniy kuchni mustahkamlashini amalda isbotladi.

Ikkinchi jahon urushidan keyingi birinchi Olimpiya o'yinlari 1948-yil 29-iyulda Londonda bo'lib o'tdi. Xuddi o'sha sanada Lyudvig Guttman ham Stok Mandevil gospiatalida nogironlar o'rtasida birinchi sport o'yinlarini boshlaydi. Jami 16 ishtirokchi nogironlar aravachasida musobaqalashdi. Eng asosiysi, nogironlar o'zlarini baland ovoza e'lon qilishar ekan, jarohat umr yakuni emasligini, faol hayot

davom etishini isbotladilar. Shunday qilib, ingliz qishlog'idagi kichik musobaqadan Paralimpiya deb nomlangan xalqaro sport musobaqasi tug'ildi. Bu nom dastlab paraplegiya atamasi bilan bog'liq edi, chunki bu musobaqalar umurtqa pog'onasi shikastlangan odamlar o'rtasida o'tkazilgan, ammo o'yinlarda qatnashadigan sportchilar va boshqa kasalliklarning boshlanishi bilan u "Olimpiada yaqinida, tashqarisida (yunoncha paraplegi)" deb qayta ta'riflangan. Bu Paralimpiya musobaqalarining Olimpiya musobaqalari bilan parallelligi va tengligini anglatadi.

"Paralimpiya" atamasi nimani anglatadi?

Dastlab "Paralimpiya o'yinlari" atamasi norasmiy ravishda ishlatilgan. 1960-yilgi o'yinlar rasman "To'qqizinchi Xalqaro Stok Mandevil o'yinlari" deb nomlangan va birinchi "Paralimpiya o'yinlari" maqomi faqat 1984-yilda berilgan. "Paralimpiya" atamasini rasman qo'llagan birinchi o'yinlar 1964-yilgisi edi. Biroq 1980-yilgi o'yinlarga "Nogironlar uchun Olimpiya o'yinlari", "Nogironlar uchun xalqaro o'yinlar" atamalari ishlatilgan. "Paralimpiya" atamasi 1988-yilgi o'yinlardan boshlab rasmiylashtirildi. 1989-yilda Xalqaro Paralimpiya qo'mitasi tuzildi va 1993-yildan buyon muvofiqlashtiruvchi kengash o'z vakolatlarini to'liq unga o'tkazdi.

Dastlab Paralimpiya o'yinlariga kirgan musobaqalarda birinchi navbatda paraplegiya bilan og'rigan sportchilar ishtirok etishdi. Buning tibbiy atamasi paraplegiya (lotincha – paraplegia). Shubhasiz, "para" prefiksi Olimpiya so'zi bilan ishlatilgan va musobaqa nomi tom ma'noda Paralimpiya o'yinlari deya atalgan.

Keyinroq ko'rish qobiliyati zaif bo'lgan sportchilar musobaqalarda qatnasha boshlaganlarida, bu nom qayta ko'rib chiqildi. "Para" prefiksi yunoncha ildiz bilan bog'langan bo'lib, "yonidagi" degan ma'noni anglatadi. Paralimpiya o'yinlari Olimpiadaga qo'shni tumir hisoblanadi. Shuningdek, Paralimpiyaning Olimpiya musobaqalari bilan tengligini ta'kidlaydi.

Bir joy, bir makon

Paralimpiada harakatining yana bir burilish nuqtasi 1988-yilgi yozgi Paralimpiya o'yinlari bo'lib, ular Olimpiyada musobaqalari bilan bir xil joylarda o'tkazildi. 1992-yilgi qishki Paralimpiya o'yinlari xuddi shu shaharda va birinchi marta (qishki o'yinlar uchun) Olimpiya o'yinlari musobaqalari bilan bir xil arenalarda bo'lib o'tdi. 2001-yilda Xalqaro Olimpiya va Paralimpiya qo'mitalari 2008-yildan boshlab Olimpiya va Paralimpiya o'yinlarining bir joyda o'tkazilishi to'g'risida kelishuv shartnomasiga imzo chekdi. Bu shuni anglatar ediki, endi ikkala o'yinlarni ham bitta tashkiliy qo'mita tashkil etadi va bir xil manbalar hisobidan moliyalashtiriladi.

Birinchi Paralimpiada musobaqasi

Qishki Paralimpiya o'yinlari birinchi marta 1976-yilda Ermsheyldsvikda (Shvetsiya) bo'lib o'tdi, unda nafaqat nogironlar aravachasi foydalanuvchilari, balki boshqa toifadagi nogiron sportchilar ham ishtirok etdilar. Shu yilda Torontoda bo'lib o'tgan yozgi Paralimpiya o'yinlari 40 ta mamlakatdan 1 600 nafar ishtirokchini, jumladan ko'zi ojizlar va zaif ko'ruvchilar, paraplegiklar, amputantlar, orqa miya jarohatlari va boshqa turdagi jismoniy nuqsonlari bo'lgan sportchilarni jalb qilish orqali tarixga kirdi.

Paralimpiya ramzi

Paralimpiya o'yinlarining ramzi qizil, ko'k va yashil ranglar tanlangan, chunki ular milliy bayroqlarda eng ko'p uchraydigan ranglardir. Bu Paralimpiya o'yinlari logotipining uchinchi versiyasi. Avvalgilari Olimpiya ramzlari bilan juda o'xshash edi. 2003-yildan beri qo'llanilayotgan Paralimpiya ramzi uchta

"agitos"dan iborat bo'lib, lotinchadan tarjima qilinganda "harakat qilish" ma'nosini bildiradi.

Eng, eng, eng...

Eng nomdor parasportchi amerikalik suzuvchi ayol Trisha Zorn bo'lib, u 1980–2004-yillarda qatnashgan. Uning hisobida 55 ta medal bo'lib, shundan 32 tasi oltin.

Erkaklar o'rtasida 1980-yildan 2016-yilgacha ketma-ket o'nta Paralimpiya o'yinlarida qatnashgan shvetsiyalik mergan Yonas Jeykobson eng ko'p medal olgan. Hammasi bo'lib 27 ta medal, shundan 17 ta oltin.

Paralimpiya o'yinlarining eng keksa ishtirokchisi avstraliyalik Libbi Kosmala xonim hisoblanadi. 74 yoshida u Rio-de-Janeyroda (2016) otish bo'yicha musobaqalarda qatnashdi, ammo medallarni qo'lga kiritish olmadi. Biroq o'zining so'nggi 12 ishtiroki davomida 9 ta oltin va 3 ta kumush, suzish bo'yicha bronza medalini ham qo'lga kiritgan.

O'zbekiston Paralimpiya o'yinlarida

2004-yilda O'zbekiston paralimpiyachilari musobaqalarda debyutini amalga oshirdi. O'shanda birgina sportchi og'ir atletikachi Yusuf Qodirov yurt sha'nini himoya qilgan. 2008-yilgi musobaqada O'zbekiston ikki sportchini musobaqaga jo'natdi. Ikki musobaqada ham sportchilar medallarsiz davlatga qaytgan.

2012-yildagi musobaqada O'zbekistonga ilk medalni Sharif Halilov keltirgan. U Londondagi musobaqada dzyudo bo'yicha kumush medal sohibiga aylandi.

2016-yilgi Olimpiada O'zbekiston Paralimpiya delegatsiyasi uchun eng omadli musobaqaga aylandi. Unda o'zbekistonliklar 31 medal bilan umumjamoa hisobida kuchli 20likdan joy oldi.

Yaponiyada bo'lib o'tgan so'nggi Olimpiadada ham sportchilar muvaffaqiyatli qatnashdi. 8 ta oltin, 5 ta kumush va 8 ta bronzani qo'lga kiritgan o'zbek sportchilari umumjamoa hisobida 16-o'ringa joylashdi.

Internet ma'lumotlari asosida
Sherzod SHARIPOV tayyorladi.

@Vatanparvargazetasi_bot
"Vatanparvar" birlashgan tahririyati
bilan bog'lanish uchun telegram bot

SHU SONNING
ELEKTRON SHAKLI

VATANPARVAR

MUASSIS

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MUDOFAA
VAZIRLIGI

www.mudofaa.uz

Tahririyat kengashi:

general-mayor Hamdam Qarshiyev
polkovnik Otabek Yuldashev
polkovnik Alisher Boboxonov
Maqsud Abilov

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin. Gazeta Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti – "Vatanparvar" birlashgan tahririyatining kompyuter markazida sahifalandi.

Bosh muharrir:

podpolkovnik Ahror Ochilov

ISSN 2010-5541

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2008-yil 6-iyunda 0535 raqami bilan ro'yxatga olingan.

Telefonlar:

kotibiyat: 71 260-36-50
buxgalteriya: 71 260-35-20
yuridik bo'lim: 71 260-29-41
faks: 71 260-32-29

Navbatchi: katta leytenant Dilshod Ro'ziqulov
Sahifalovchi: Begali Eshonqulov
Musahhih: Zabo Sariyeva

Buyurtma: V-5817
Hajmi: 6 bosma taboq
Bichimi: A3
Adadi: 33 893 nusxa
Bosishga topshirish vaqti: 14:00
Topshirildi: 14:30

Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar. Gazetaning poligrafik jihatdan sifatli chop etilishiga "O'zbekiston" NMIU mas'ul.

Gazeta juma kuni chiqadi. Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqib boshlagan.

Nashr ko'rsatkichi: 114.
Bahosi: kelishilgan narxda.

"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyi bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Toshkent shahri Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.

1 2 3 4 5 6

Manzilimiz:
100164, Toshkent, Universitet ko'chasi, 1-uy.

t.me/mv_vatanparvar_uz
t.me/mudofaavazirligi

www.mv-vatanparvar.uz
www.mudofaa.uz

mudofaavazirligi

mudofaavazirligi

www.youtube.com/c/UzArmiya